

Za uveljavitev samoupravnih pravic

Ze dolgo govorimo, da je treba v delovnih organizacijah poglobiti samoupravljanje, to je uveljaviti delovne enote v našem gospodarskem življenju. Brez dvoma lahko smelo trdimo, da je to že nekaj let nazaj naša zelo aktualna naloga, saj skoraj ne mine več nikjer noben sestanek, da na njem ne bi stekla tudi kakšna besedica o delovnih enotah.

Mislim, da ne bom povedal prav nič novega, če omenim, da se je v minulem mesecu sestala tudi komisija za družbeno-ekonomske odnose pri CK ZKJ in da je dva dni obravnavala teze o mestu in vlogi delovnega človeka v delovni enoti, v delitvi in samoupravljanju. Pravzaprav je bila to razprava, na katero smo vsi skupaj že dalj časa čakali, saj jo je v zadnjem času mnogokje praksa v upravljanju po delovnih enotah tudi vedno bolj zahtevala.

Prav tako bi želel tukaj omeniti tudi to, da ta minuli posvet ni bil edini, ki je bil namenjen predvsem delovnim enotam, ker je o delovnih enotah v lanskem letu razpravljala tudi CK ZKS in tudi gospodarski zbor skupščine socialistične republike Slovenije. Pri tem posvetu pa je aktivno sodeloval tudi sindikat, ki mu ni vseeno, kako se bo nadalje razvijala pot naših delovnih enot v gospodarskih organizacijah na področju naše republike Slovenije.

Mi imamo v naši delovni skupnosti že oblikovane delovne enote, čeprav seveda še daleč ne moremo trditi, da so le te že dosegle svoj pravi namen in cilj. Morda bo prav zato marsikoga zanimalo, zakaj prav v sindikatih v zadnjem času tako vztrajno ponavljamo zahtevo po uvedbi delovnih enot in prenosu raznih pristojnosti na proizvajalce v teh enotah v tistih gospodarskih organizacijah, kjer še le-teh nimajo. Povsem razumljivo je namreč to, da je naloga sindikata danes povsem jasna in razumljiva za vsakega proizvajalca, saj je ta, da podpre z vso svojo avtoriteto družbene organizacije vsako rešitev, ki pomeni korak dlje v uveljavljanju samoupravnih pravic proizvajalcev v delovnih enotah.

Prav gotovo ne bo prav nič odveč, če pogledamo nekoliko nazaj na lanskoletno razpravo oziroma na posvet o delovnih enotah, ki ga je organiziral republiški odbor sindikata delavcev industrije in rudarstva z nekaterimi predstavniki delovnih organizacij, o izkušnjah pri uvajanju delovnih enot in o problemih nadaljnje decentralizacije v sistemu oblikovanja in delitve dohodka ter samoupravljanja.

To štejem še za toliko bolj pomembno in važno, ker vsako leto izvolimo polovico novih

članov kolektiva v organe samoupravljanja, od delavskega sveta in upravnega odbora pa vse do svetov proizvajalcev delovnih enot, ki se morajo spoprijemati včasih tudi z nekaterimi pomembnejšimi problemi, ki so zelo važni za celoten kolektiv.

In prav zato je prav in v redu, da vemo kaj več o vlogi in o razmerah, v katerih poslujejo nekatere DE v okviru posameznih podjetij. Eden sodelujočih v razpravi o delovnih enotah je poudaril, da se morajo podjetja v zvezi z organizacijo po delovnih enotah odločiti ali za izenačevanje pogojev ali pa za priznavanje različnih pogojev poslovanja delovnih enot. Spričo neenakih subjektivnih pogojev poslovanja vlada precej enotno stališče, da bi bilo izenačevanje za delovne enote nespodobno. Ni pa tako tudi s stališči spričo različnih objektivnih pogojev poslovanja, saj so tako zagovorniki njihovega neizenačevanja kot zagovorniki njihovega izenačevanja.

Zagovorniki neizenačevanja različnih objektivnih pogojev poslovanja delovnih enot izhajajo iz načela, da je treba vse probleme delovnih enot v okviru podjetja reševati enako, kot poteka reševanje problemov za podjetja v okviru celotnega gospodarstva. Po njihovem mnenju delovanje tržišča in drugih objektivnih zakonitosti, kakor tudi načelo dohodka, ne prenese kakršnihkoli načinov izenačevanja pogojev poslovanja delovnih enot brez škode za gospodarske rezultate in družbene odnose.

Se precej bolj zanimiva pa je druga plat, v kateri se zagovorniki izenačevanja različnih objektivnih pogojev poslovanja delovnih enot opirajo na stališče, da je nujno odklanjanje vplivov tehničnih in ekonomskih pogojev, v katere so bile delovne enote postavljene. To bi torej pomenilo, da je treba sedanje člane delovnih enot osvoboditi odgovornosti za vse tisto, kar se je dogajalo do uvedbe organizacije po delovnih enotah. Ni namreč njihova zasluga, da po reorganizaciji podjetja upravljajo svojo delovno enoto pod ugodnejšimi pogoji poslovanja oziroma ni njihova krivda, če podjetje kot celota v preteklosti ni razvijalo njihovih objektov oziroma jih je napačno lociralo. Četudi prihaja v nadaljnjem razvoju podjetja do pospešenega razvoja posameznih delovnih enot na račun drugih delovnih enot, kar je ponavadi ekonomsko upravičeno, je treba izenačevanje objektivnih pogojev poslovanja seveda prilagajati in to predvsem spričo enakih objektivnih možnosti za doseganje osebnih dohodkov.

(Nadaljevanje na 3. strani)

OBISKAL SEM NEKDANJE KONCENTRACIJSKO TABORIŠČE DACHAU

(Nadaljevanje)

Ta zgodovinski spomenik Dachau, kjer so trpeli in umirali narodi dveh kontinentov našega planeta, ni simbol, ampak opomin vsem svobodoljubnim ljudem v bodoče.

To ni samo Dachau, ampak vsa zloglasna koncentracijska taborišča širom po bivšem nemškem reichu in Mussolinijevi Italiji, kjer se je rodil fašizem kot zadnji stadij imperializma.

Hitler, Mussolinijev učenec, s svojimi najožjimi sodelavci — to so Göring, Himmler in Goebbels, so se odlikovali v uničevanju vsega naprednega človeštva z Eichmannom na čelu. Program teh fanatikov je bil načrtno zamišljen. Uničiti vse, kar je napredno, in posipati nemška polja s pepelom predvsem slovenskih narodov.

Tudi francoski taboriščniki so bili na ostriženih glavah posebej zaznamovani kot mi Slovani. To je bil znak, da so bili prav tako uvrščeni med Slované kot manjvredna od drugih nacij. Danes, po preteku 22 let, odkar so sile osi Rim, Berlin in Tokio kot fašistični zavojevalci položili orožje, so se še ohranila nekdanja koncentracijska

taborišča kot zgodovinske mučilnice 20. stoletja.

Se danes stojijo okrog bivšega taborišča Dachau žična ograja in stražni stolpi kot opomin živim.

Ni več električne napetosti v žični ograji.

Na stražnih stolpih ni več puškomitraljezev in stražarjev SS.

Stojijo in rastejo pa še naprej stari visoki topoli ob glavni taboriščni cesti, kjer so krvniki v zimskem času obešali in privezovali gole taboriščnike. Ko bi ta drevesa bila razumna bitja, bi verjetno usahnili, preden so pogrnala iz zemlje.

Tudi temelji barak so ohranjeni in označeni s številkami. To so grobovi tisočih trpinov.

Ta zemlja v žični ograji je mrtva in prepojena s krvjo, kostmi in trupli neštetič narodov. Marsikateri obupan interniranec je obležal mrtev ob žični ograji, prepojeni z električnim tokom, ali pa pokosen z mitralješkimi krogli iz stražnega stolpa. Ta zemlja je danes eno samo veliko pokopališče in grob neštetič žrtev.

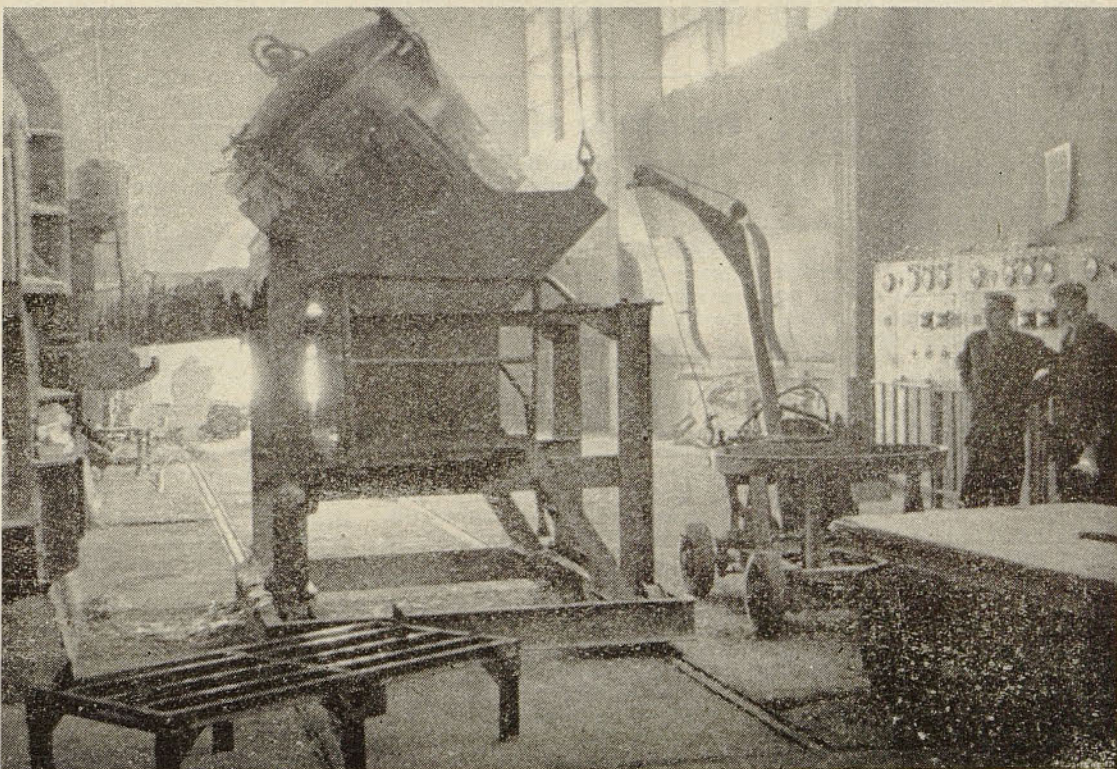
Tu ni več apelov (zborovanj) živih okostnjakov zunaj barak

na dvorišču, ni več lizalcev — izpraznjenih kotličev, v katerih so prinašali s peso ali korenjem prekuhano vodo. Velikokrat smo skrivaj šli iz barake in se s strahom in radovednostjo približali izpraznjenim kotličem in s prsti skušali dobiti kako trhico hrane ob robovih in na dnu, pa samo toliko, da bi si potem obliznili prste.

Ko pa se je okrog teh kotličev nabralo večje število internirancev, se je pričelo prerivanje in odiranje obupan in od gladi izčrpanih teles, kar je velikokrat povzročilo celo pretep med taboriščniki kazenskega bloka 19.

Ob takih priložnostih so se takoj pojavili starešine sob in starešina bloka Džorž ter začeli neusmiljeno pretepati in brcati gladujoče in prezeble taboriščnike, nakar smo se takoj razkropili po sobah in zlezli na prične, da se scena ne bi ponovila. Tik ob taborišču je bila velika njiva, ki je še danes zasajena s sladkorno peso, od katere je taboriščna komanda črpala hrano za internirance: v glavnem peso in korenje s prekuhano vodo, kot povzročitelja dizenterije in tifusa po zamišlje-

(Nadaljevanje na 7. strani)

Praznjenje vakuum lonca

Nova tovarna aluminija v ZDA

Nova tovarna aluminija v Bellinghamu (ZDA), last francosko-ameriškega združenja INTALCO, je začela s proizvodnjo 17. 9. 1966. S tem je razširila firma Pechiney Sociétés prek svojega ameriškega zastopništva Pechiney Entreprises, aktivno dejavnost tudi na Severni Ameriki. (Do tedaj je imela tovarne še v Afriki, Južni Ameriki in v Avstraliji.) Združenje INTALCO je sestavljeno iz treh velikih družb: AMAX (American Metal Climax Inc.) ki ima 50 % kapitala združenja, Pechiney Entreprises Inc. s 25 % kapitala združenja in Howmet Corporation s 25 % kapitala združenja. Howmet Corporation se ukvarja predvsem s proizvodnjo končnih aluminijastih izdelkov. V tej firmi je soudeležena firma Pechiney Enterprises Inc. s 46 % kapitala.

Bellingham, mesto s 35.000 prebivalci, leži vzhodno od otoka Vancouver, na pacifiški obali, 140 kilometrov severno od Seattlea. Tovarna je oddaljena približno 22 kilometrov od mesta. Na parceli 500 ha zavzema tovarna približno 120 ha aktivne površine.

S transportom ni nobenih problemov. Razen železnice in cest je v bližini letališče, največ surovin pa prihaja po morju. Tovarna ima svoje pristanišče s 500 metrov dolgim pomolom, kjer lahko pristajajo velike tovorne ladje vse leto.

Glinico uvažajo z ladjami za razsute tovore iz Avstralije (Gladstone), kjer jo kupujejo od firme Queensland Alumina Ltd. (soudeležba kapitala Pechiney Sociétés). S pomola transportirajo glinico z velikim transportnim trakom zmogljivosti 800 t/h v tri silose s skupno zmogljivostjo 30.000 ton. Iz teh silosov drsi glinica zaradi gravitacijske sile prek dozirnikov v posebne kamione — cisterne za 30 ton glinice. Ti kamioni vozijo glinico v elektrolyze.

Za ostali dve važni surovini, za koks in kriolit, so prav tako zgrajeni trije posebni silosi.

Proizvodnja anodne mase za predpečene anode je avtomatizirana. Ohlajeno anodno maso stiskajo v 2700-tonski hidravlični stiskalnici, nato pa anode v peči kalcinirajo. Prevlečejo jih s tanko oblogo aluminijaste pločevine ter vstavijo aluminijasti vodnik. Prevleka služi za to, da preprečuje prehitro odgorevanje ogljika v elektrolitski peči.

Sedaj so zgrajene štiri 435 metrov dolge, 31 metrov široke in 15 metrov visoke dvorane. V vsaki je 120 peči. Serija je sestavljena iz 240 peči, tako da jo sestavljata dve dvorani. Pri polni kapaciteti (1968) bodo v obratu tri serije s skupno močjo 360 MW, torej bo skupaj 6 elektrolitskih dvoran. Proizvodnja bo 207.000 ton aluminija na leto.

Energijo dobivajo iz velikih energetskih virov na severu po znižani ceni (idealen potrošnik) približno 2,5 starih dinarjev za kWh. Usmerjajo jo v silicijevih usmernikih. Za vsako serijo je 6 usmerniških skupin po 25.000 A, napetosti 950 V. Peči so 120 kA, tako da je le 5 skupin usmernikov dovolj za polno obratovanje, šesti pa je vedno v rezervi.

Elektrolitske peči so 7,5 metra dolge, 4,5 metra široke in 1,2 metra globoke. Dnevna proizvodnja ene peči je 835 kilogramov aluminija. Poraba električne energije je izredno majhna, 13.500 kWh/t aluminija (običajna poraba električne energije v svetu je 16.000 kWh/t).

Zanimiv je način strege elektrolitske peči. Nad pečmi je premakljiv most, ki zmora 5 delovnih operacij:

- a) približa skorjo na pečeh,
- b) posesa aluminij iz peči,
- c) dodaja glinico in kriolit v peč,
- d) odstranjuje porabljene anode,
- e) namešča nove anode.

S tem mostom posluhuje en sam delavec 20 peči, tako da ima vsaka dvorana 6 mostov in 6 delavcev za posluževanje 120 peči.

Polne lonce posesanega aluminija prepeljejo s posebnimi avtomobili v livarno. Avtomobili so tako urejeni, da lahko direktno polnijo livarske peči.

Livarna ima 6 peči oziroma trikrat po dve v paru delujoči peči za surovi aluminij (vsaka za 28 ton), eno indukcijsko peč za dodajanje kovin, torej peč za zlitine s kapaciteto 6,3 tone, dve peči s kapaciteto 63 ton za homogeniziranje in tri naprave firme Hunter za kontinuirno vlivanje.

ČISCENJE ZRAKA

Omembe vredne so najmodernejše naprave za preprečevanje izhajanja nečistega zraka iz elektroliz v atmosfero. Cena teh naprav je približno 6 % celotne cene tovarne.

Nad vrstami peči je pod ostrejšim v vsaki dvorani 30 pralcev zraka iz plastike. Vsak je težak 8 ton, 12 metrov dolg, 3,6 metra širok in 7,5 metra visok. Po vsej zunanji dolžini zida dvorane so preizkušene odprtine, skozi katere prihaja zrak mimo peči v dvorano. Nato se dvigne do pralcev. Vsak pralec sesa zrak štirih peči in je opremljen s številnimi razpršilci, ki operejo 4300 kubičnih metrov zraka v minuti. Tako očistijo zrak plinov, ki nastajajo pri elektrolitski reakciji, in prašne glinice.

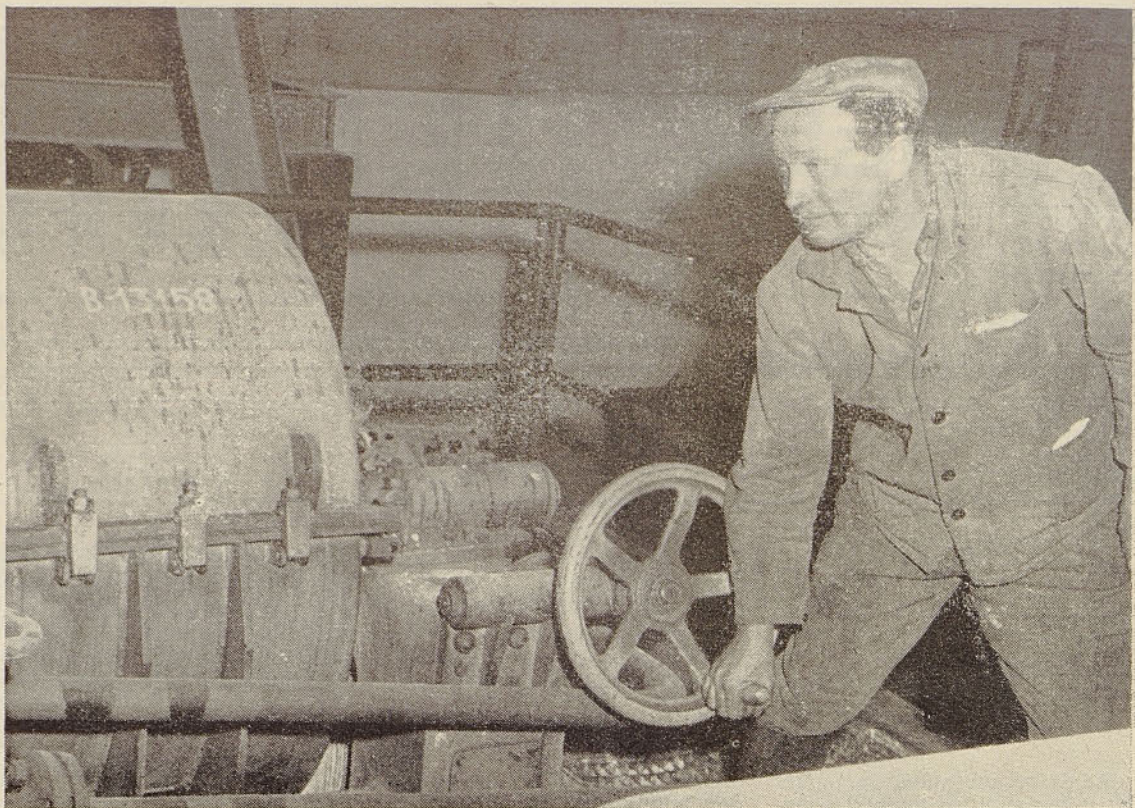
V laboratorijih uporabljajo najmodernejše aparature ne samo za kemično kontrolo surovin in proizvodov, ampak tudi za ugotavljanje fizikalnih lastnosti proizvodov.

Celotne potrebe vode znašajo 40.000 kubičnih metrov na dan. Dobivajo jo iz bližnje reke.

Odlični rezultati tovarne niso posledica le odlične konstrukcije, ampak tudi zelo dobre ekipe francoskih in ameriških tehnikov. Ameriški inženirji in tehniki so odšli v Francijo, da so si pri matični firmi Pechiney pridobili izkušnje za dobro vodstvo tovarne. Na desetine francoskih inženirjev je prišlo z družinami vred v Bellingham ne samo zaradi montaže in zagona, ampak tudi zaradi vzgoje ameriškega tovarniškega kadra. M.

Premogu še ni odzvonilo

Največji dobavitelj premoga na svetu, Peabody Coal Co. iz St. Louisa v ZDA, je januarja podpisal eno največjih pogodb v zgodovini industrije; 500 milijonov dolarjev vreden dogovor se nanaša na prodajo premoga novi kalorični elektrarni »Mohave Power Project«, ki jo bodo zgradili v puščavi v Nevadi, 150 kilometrov od Las Vegasa. Elektrarno bodo gradile tri električne velike družbe in bo imela dva generatorja po 750 MW. Podobno elektrarno pa že grade v zahodnem New Mexicu. Eden glavnih vzrokov, da so se odločili za gradnjo v puščavi, je ta, da je v puščavi dovoljeno po mili volji puščati v zrak dim in saje. Analize so pokazale, da bi bila energija iz nuklearne elektrarne v njihovih razmerah za približno 66 % dražja, iz centrale na mazut pa za 11 % dražja. Vse to kaže, da so gigantske elektrarne na premog še vedno najbolj ekonomične. Predvidevajo, da bo elektrarna začela obratovati leta 1970.

Alojz Veber, centrifuger v pralcih plina

Proizvodnja glinice po Bayer postopku

(Nadaljevanje)

DEKANTACIJA IN PRANJE RDEČEGA BLATA

Po končanem razklopu v avtoklavih gre boksitna suspenzija skozi zniževalce tlaka, kjer se ji znižata pritisk in temperatura. Iz zadnjega zniževalca tlaka vodimo suspenzijo v razredčevalce, kjer jo razredčimo s pralno vodo iz dekantacije na predpisano koncentracijo. Da bi preprečili izpadanje aluminija iz luga v rdeče blato, dodajamo suspenziji še določeno količino redkega luga, da dosežemo višje molarno razmerje in s tem stabiliziramo aluminatni lug.

Iz razredčevalca in rezervoarja po razklopu gre suspenzija s točno določeno koncentracijo, z določenim molarnim razmerjem in konstantno temperaturo v dekantator (zgoščevalce). Tu ločimo aluminatni lug od netopnih ostankov boksita, tako imenovanega rdečega blata. Delovanje zgoščevalcev temelji na tem, da je zaradi velike površine zgoščevalca pretok lužine zelo počasen in umirjen, tako da ima rdeče blato dovolj časa, da se zaradi svoje teže useda na dno zgoščevalca. V zgoščevalcu je nameščeno mešalo, ki se vrti zelo počasi in potiska to rdeče blato k zunanemu obodu zgoščevalca, kjer ga z dveh strani odzvemamo. Tako očiščen aluminatni lug ostane nad rdečim blatom in ga na vrhu odzvemamo. Črpamo ga v rdečo filtrirnico, kjer ga na Kelly-filtrih očistimo še zadnjih, najfinjših ostankov rdečega blata, nato pa ga črpamo v nadaljnjo predelavo. Z vestnim filtriranjem aluminatnega luga lahko zelo izboljšamo kvaliteto proizvedene glinice.

Za pravilno zgoščevanje rdečega blata je važno, da ima razredčena suspenzija čim bolj konstantno gostoto, da so pretoki čim bolj enakomerni in da so temperature konstantne. Če ti pogoji niso izpolnjeni, pride v zgoščevalcu do turbulentnih tokov v lugu, ki zvrtničijo rdeče blato in onemogočajo usedanje.

Da bi pospešili usedanje rdečega blata, dodajamo suspenziji še določeno količino flokulanta. Flokulant pripravljamo iz škroba ali otrobov in ga s posebno dozirno črpalko dodajamo suspenziji pred vstopom v zgoščevalce. Količina in vrsta dodanega flokulanta sta odvisni od karakteristik boksita, ka-

terega v danem trenutku predelujemo.

Pogoji razklapljanja boksita v temperaturnem območju 180 do 230°C in območju koncentracije razklopnega luga od 200 do 340 gr Na₂O/liter na hitrost usedanja in zgoščevanja rdečega blata ne vplivajo. Z zvišanjem razklopne temperature na 260°C se usedanje rdečega blata močno izboljša. Z nadaljnjim zvišanjem razklopne temperature na 290°C dosežemo, da praktično vsi boksiti dobro dekantirajo.

Običajno sodijo, da zelo fino zmleti boksiti slabše dekantirajo. Zaradi izredno malih dimenzij bi se delci rdečega blata res morali bolj počasi usedati, vendar se pri tem sočasno poveča njihova specifična površina in površinska energija, kar močno pospeši sprijemanje hidrofnega rdečega blata v kepice, to pa zagotavlja njegovo dobro usedanje. Zaradi tega pojava ni bilo mogoče dokazati odvisnosti dekantacije rdečega blata od finosti mletja boksita.

Ko rdeče blato zapuša dekantator, nosi s seboj še skoraj 1/4 količine aluminatnega luga. Da bi ta lug vrnil v proizvodnjo in tako čim bolj zmanjšali izgube na alkalijah, moramo rdeče blato prati z vodo. Pranje se vrši v šestih stopnjah na posodah enake konstrukcije kot jih uporabljamo za dekantacijo aluminatnega luga. Rdeče blato se v mešalnikih pomeša s pralno vodo, pranje pa je protitočno. Rdeče blato, ki pride iz dekantatorja in je najbolj alkalno, pomešamo s čistim tokom iz drugega pralnika in črpamo na usedanje v prvi pralnik. Usedeno rdeče blato iz prvega pralnika pomešamo s čistim tokom iz tretjega pralnika in spet črpamo na usedanje v drugi pralnik. Tako se to protitočno pranje nadaljuje v šestih stopnjah, ko nazadnje rdeče blato iz petega pralnika pomešamo s pralno vodo iz posebne zbiralne posode, v kateri zbiramo alkalni kondenzat iz razklopa in vparilnice ter povratno vodo iz halde, in katera je le še malo alkalna. Tako dobljeno suspenzijo črpamo na šesti pralnik. Rdeče blato iz šestega pralnika gre v zbiralno posodo za blato, od tam pa se z batnimi črpalkami črpa na haldo. Rdeče blato črpamo na haldo v tekočem stanju. Vodna suspenzija vse-

buje približno 300 gramov trdnih snovi na liter. Izgube na alkalijah so odvisne od tega, kakšna je koncentracija pralne vode na zadnji stopnji pranja, od čim boljšega zgoščevanja v pralnikih, od števila stopenj pranja in od količine pralne vode. Količine pralne vode ne moremo poljubno zviševati, ker bi s tem preveč obremenili vparilnico, ki mora v procesu dovedeno vodo vpariti.

V nekaterih tovarnah perejo rdeče blato namesto večstopenjskega pranja v pralnikih na filtrih ali pa centrifugirajo. Poraba vode za pranje je pri tem manjša, pa tudi dobljeno rdeče blato vsebuje manj vlage ter je bolj primerno za uporabo in predelavo v drugih industrijah.

S. J.

(Nadaljevanje sledi)

Jedrsko elektrarna v Italiji

V Italiji se pripravljajo na gradnjo četrte jedrske centrale z močjo 650 MW, ki bo začela obratovati leta 1972. Ta elektrarna bo imela enako moč, kot jo imajo zdaj vse tri jedrske elektrarne. To bo ena največjih elektrarn na svetu. V letu 1966 so jedrske elektrarne v Italiji proizvedle 4 milijarde kWh, to je 6 % skupne proizvodnje električne energije in 15 % proizvodnje termične energije.

Svetovni kongres meteorologov

Na svetovnem kongresu meteorologov so sovjetski predstavniki povedali, da jim je že večkrat uspelo, da so razgnali velike površine oblakov in da so na ta način določenim krajem v Sovjetski zvezi naredili sončno vreme. Pri teh poizkusih so opazili povišanje temperature zraka v bližini zemlje in to do 8°C. Do sedaj jim je uspelo, da so razgnali oblake na površini več tisoč kvadratnih kilometrov. Posipavanje oblakov z ogljikovim dioksidom so izvršili s pomočjo letal, metalcev granat in raketnih projektilov.

Delavsko samoupravljanje

Da je razvoj delavskega samoupravljanja pri nas v Jugoslaviji po raznih podjetjih in ustanovah dosegel dokaj različno raven, zasledimo večkrat v raznih časopisih, posebno pa v časopisu »DELAVSKA ENOTNOST«, na katerega je žal naročenih premalo zaposlenih, ne samo v našem kolektivu, ampak v vsej naši domovini. Naš izvršni samoupravni organ je že pred leti sprejel sklep, da naj dobiva vsak član organa samo-

naše delovne skupnosti lahko razumela svoje naloge in pravice. Imamo statut, razne pravilnike, pravila in druge samoupravne akte. Sicer je res, da je v našem statutu od časa, ko je izšel, veliko sprememb in dopolnitev. V doglednem času pa bomo dobili (tako sem bil vsaj obveščen na eni izmed sej) zopet statut z današnjo vsebino. Člani delovne skupnosti smo predlagali in si izvolili naše zastopnike v organe delavskega

upravljanja pa slišimo med kolektivom razne govorice o njihovem delu in sprejetih sklepih, malokdaj pa kaj točnega. Člani organov dobivajo izvlečke iz zapisnika seje včasih s precejšnjo zamudo. Ti izvlečki pa navadno ostanejo v žepih ali garderobnih omarah članov organa, ki res nimajo prave možnosti, da bi s temi izvlečki stopili pred druge člane delovne skupnosti, jih podrobno seznanili in tako delo organa zagovarjali, kar je njihova dolžnost. Torej nam res manjka vsakovrstnih množičnih sestajanj in tudi prizadevanj, da bi vsakega člana delovne skupnosti pritegnili k masovnemu sodelovanju.

Vzrokov, da ne pride do masovnih sestankov, bi lahko bilo več. Morda so sindikalne podružnice vse premalo aktivne, ni pravega časa za sestanke, izgovori, češ, delo nam ne dovoljuje, in česar je največ: nezainteresiranost članov kolektiva za sodelovanje. To zadnje bi lahko imenovali obresti iz zadnjih let. Se danes slišimo: kaj bom odpiral usta, če prileti moja beseda na gluha ušesa in konkretnega odgovora tudi ne dobim. Morda se je tako res komu že pripetilo, upam pa, da so taki primeri danes že zelo redki, posebno še, če so člani organov vsaj malo poučeni o svojih nalogah.

Res je, da vsako mnenje in predlogi članov delovne skupnosti ne morejo biti uslišani in potrjeni, posebno če gre le za

osebno korist. V takih primerih je pač treba povedati, da gospodarimo z lastnino skupnosti.

3. O počutju svobodnega in sproščenega sodelovanja na zasedanjih v delovni skupnosti dandanes sploh ne bi smeli več govoriti, ker je to vsakemu članu delovne skupnosti zagotovljeno z zveznimi zakoni. Nujno pa je, da se zavedamo, da so tudi v naši delovni skupnosti zaposleni ljudje iz mnogih krajev in to tudi iz precej pasivnih krajev, kjer niso imeli in še danes nimajo rabe možnosti za popolno izobraževanje, nimajo pa tudi vsi ljudje enakega dara govora. Zato moramo pač takega človeka ravno tako resno poslušati, čeravno nam hoče povedati v svojem tradicionalnem narečju, pa četudi ne uporablja tujk, kot so nekateri navajeni, ker pač hočejo pokazati, da imajo nekaj več izobrazbe, čeravno bi se dalo to povedati tudi z bolj preprostimi besedami.

Bojazni o kakšni zameri pa sploh ne bi smelo biti. Če pa bi res zasledili kaj takega, bi morali osebo, ki krši pravila delavskega samoupravljanja, poklicati na odgovornost.

4. Če bi se člani organov zavedali svoje funkcije in vloge in da so jih člani delovne skupnosti izbrali za svoje zastopnike

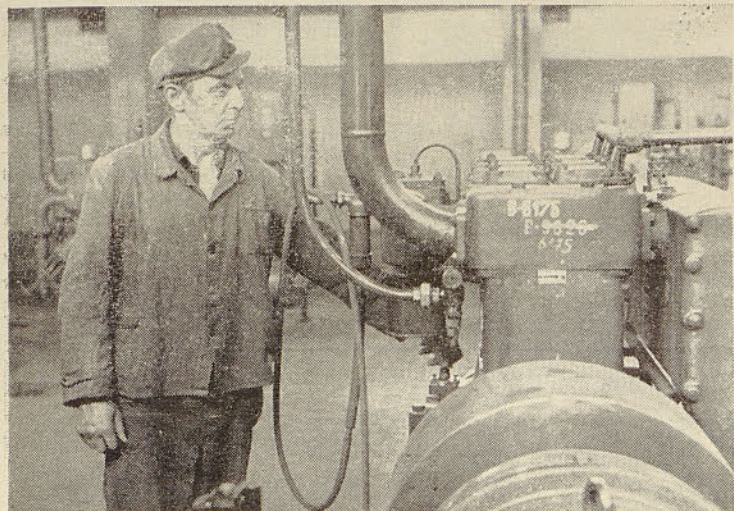
v organih upravljanja, bi bilo to vprašanje odveč. Zelo redko ali pa sploh ne slišimo, da bi člani organov spregovorili kdaj v imenu svojih volivcev na zasedanju organa, ampak slišimo le: jaz sodim, jaz mislim, jaz predlagam itd. Zavedati se namreč moramo, da je temelj delavskega samoupravljanja prav to, da ima vsak član delovne skupnosti v upravljanju pravico sodelovati in je to tudi njegova dolžnost. Logično je, da vsak član kolektiva ne more biti prisoten na zasedanjih, zato pa smo postavili svoje posrednike, katerih naloga je, da nas zastopajo.

Volivci naj zahtevajo, da se izvoljeni redno udeležujejo zasedanj in da na njih sodelujejo, da zagovarjajo njihove pripombe in uveljavljajo njihove predloge. Če ugotovimo, da član organa noče izpolnjevati svojih dolžnosti ali da vsiljuje svojo voljo, ga je treba odpoklicati in zamenjati.

Sklicati je treba sestanke, kjer naj za to poklicani in odgovorni odgovarjajo na vprašanja. Dnevni redi zasedanj organov naj bodo nekaj dni pred zasedanjem v javnosti (kakor je svojčas že bilo). Člani organov naj bi dobili vabila za zasedanja prej, ne pa samo dva do tri dni pred zasedanjem, prav tako pa teze za razpravo, da jih bodo lahko sami in s člani delovne skupnosti pregledali in se tako pripravili na zasedanje.

Tovariši in tovarišice, zavedajmo se samoupravnih dolžnosti in pravic. Bodimo aktivni na vsakem področju, ker le tako bomo lahko sledili razvoju delavskega samoupravljanja in dosegli cilje, ki nam jih družba nalaga za izboljšanje življenjskega standarda delovnega ljudstva.

(vec)

Franc Zamuda, strojnik v kompresorski postaji

upravljanja Delavsko enotnost in tak sklep je sprejel tudi TOS, da naj dobivajo ta časopis člani TOS in člani izvršnega odbora sindikalnih podružnic na stroške tovarne in sindikata. Vprašanje pa je, koliko je teh, ki dobivajo časopis, pa ga vsaj delno preberejo?

Kako se je delavsko samoupravljanje uveljavilo pri nas? Menim, da bi pretežna večina

samoupravljanja (DS in SPDE), kakor tudi v TOS in IOSP, da bi nas zastopali, prenašali naša mnenja in predloge na te organe, jih uveljavljali in da bi nas o zasedanjih teh organov sproti obveščali o delu, o raznih sklepih, ki so bili sprejeti, o smernicah in drugih predlogih.

1. Toda: ali je res vsak član, ki je bil izvoljen v ta ali oni organ, na tem področju voljan delati in ali sploh razume delo tega organa?

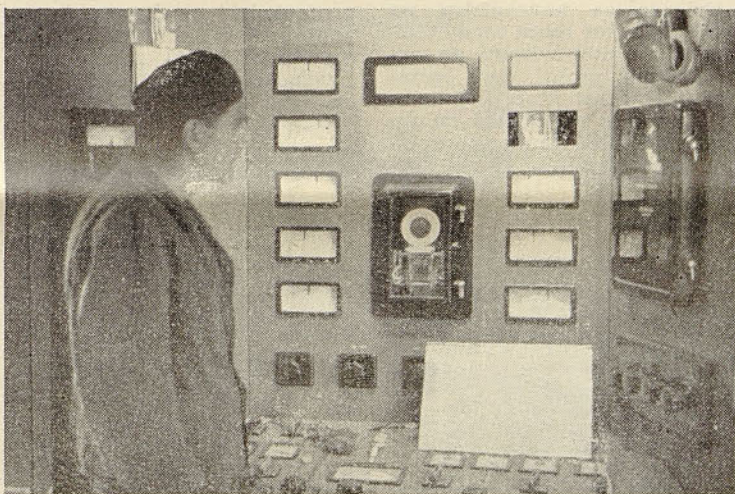
2. Ali zadnje čase nudimo tem članom organov možnost, da bi zbirali mnenja in predloge drugih članov delovne skupnosti, oziroma ali nudimo možnost članom delovne skupnosti, da prenesejo svoja mnenja in predloge na člane teh organov, in da po zasedanjih organov člani organa poročajo o vsebini zasedanja drugim članom delovne skupnosti?

3. Ali se član organa počuti pri uveljavljanju mnenj predlogov (svojih ali drugega člana delovne skupnosti) sproščene, svobodnega, ali pa se razprave izogiba, da se ne bi osmešil ali celo komu s svojo vztrajnostjo zameril?

4. Ali člani organov na zasedanjih uveljavljajo pripombe in predloge (kolikor jih pač lahko zberejo) članov kolektiva ali pa vsiljujejo svoja mnenja, sodeč, da imajo pravico odločati sami?

1. Pri izbiri kandidatov za volitve v organe delavskega samoupravljanja in sindikalna vodstva nekateri člani delovne skupnosti ne pomislijo, kakšna vloga in delo čaka izvoljene v organe, ampak mislijo, da je dovolj, če je zadoščeno številu. Bilo bi tudi zelo koristno, če bi za člane organov delavskega samoupravljanja oblikovali nekajurne seminarje.

2. Zadnja leta so pri nas zelo redki masovni ali proizvodni sestanki. Iz tega lahko povzamemo, da člani organov nimajo prave možnosti priti v stik in pogovor z drugimi člani delovne skupnosti ali nasprotno. In če ni prave povezave in tesnega sodelovanja, ni nič čudnega, če člani organov na zasedanjih velikokrat pri sprejemanju sklepov dvomljivo dvigajo roke. Po zasedanjih organov

Kurjač parnega kotla pri komandnem pultu

Koristnejše branje in gledanje

Z branjem lahko dosežemo napredovanje, popolno šolanje, človek se lahko zabava, ne da gleda v televizor in se lahko nameri na ideje, ki prinesejo koristi.

Thomas Edison ni imel kdo ve kaj šol, toda njegova načitnost mu je dala tisto, kar mu je v šoli primanjkovalo. Bil je gluhi in se mu ni bilo težko skoncentrirati na čitanje. Imel je v svojem laboratoriju eno najboljših znanstvenih knjižnic svojega časa. Ob neki priložnosti je rekel: »Ko hočem nekaj iznajti, pričnem z branjem tistega, kar je bilo že vse napravljeno na tem področju. Tako ne izgubljam časa in denarja zaman na rečeh, ki so jih že napravili ali poskusili drugi.«

Današnji hitri tempo življenja zahteva resnejše branje, če se želimo obdržati na ravni, ki jo terja naš poklic.

Večina ljudi bere prepočasi, njihova storilnost je pod 200 besed v minuti, vendar dobri bralci berejo tudi 600 besed.

Ali se lahko šolani ljudje, ki se učijo brat od svojega šeste-

ga ali sedmega leta, nauče, da berejo še enkrat hitreje? Kako to, da se v letih niso izpopolnili, da bi to dosegli? Raziskave so pokazale, da so le polovico toliko večji, kot bi sicer lahko bili. Njihove izkušnje so napačne, prav tako kot pri mnogih drugih zadevah. Nikoli niste prestari, da pričnete brati na koristnejši način kot do sedaj.

Pri čitanju sodelujejo oči in zavest — oči vidijo, zavest pa razume. Brati moramo tako, da dojamemo pomen hitro in lahko. Zato je potrebno, da gledamo smisel besed in ne njihov črkovni sestav. Branje in črkovanje sta različni zadevi. Pogledimo te tri vrstice:

p r h v
avto goba
hruška je rumena in sladka.
Prva vrsta kaže štiri črke brez pomena, druga dve besedi brez zveze z osmimi črkami, tretja vrsta ima pet besed z dvaindvajsetimi črkami. Dvaindvajset črk, ki tvorijo razumljivo celoto, se bere lažje, kakor štiri črke brez zveze in pravega pomena. V tem tudi tiči tajnost hitrega

branja. Beremo pojme in ne črke.

Ali ste opazili, da ste med branjem pretežno slepi? Poglejte v zrcalu vaše oči, ko se gibajo sem in tja. Ne morete jih videti, dokler se premikajo, ker so med premikanjem kakor slepe. Prometniki v velikih mestih se uče odbrati številko avtomobilov z enim samim hitrim pogledom, ne smejo pa slediti z očmi avtu, ki vozi. Podobno velja tudi, če hočete kontrolirati neki produkt na konvejerju ali transporterju.

Ko berete tiskano vrstico, skake pogled po njej z enega mesta na drugo. To premikanje ni enakomerno, pogled skoči in zastane in le med temi zastoji oči vidijo, med skoki je vse motno.

Slab bralec naredi ducat zastojev v eni vrstici, dober le pol tega. Slab bralec gleda vsako črko, da bi doumel besedo. Dober bralec pojmi besedo iz njene oblike s hitrim pogledom. Slab bralec se dalje mudi pri vsakem zastoju.

(Nadaljevanje na 7. strani)

ZA UVELJAVITEV SAMOUPRAVNIH PRAVIC

(Nadaljevanje s 1. strani)

Mislim, da je iz teh nekaj citiranih vrstic mnogim jasno, kakšna naj bo vloga delovne enote tudi pri nas, in da je treba še nadalje krepiti notranji odnos med delovnimi enotami. Tudi komisija pri CK ZKJ, ki je razpravljala o samoupravljanju v delovnih enotah, je prišla do spoznanja, da je v delovnih organizacijah prevladovalo prepričanje, da so postale delovne enote vsebinsko drugačne, kot so bile sprva, in da gre tu za vsebino, ne pa le zgolj za obliko samoupravnega podjetja.

Prav tako je komisija tudi soglašala s tem, da ni treba v bodoče iskati kopit za oblikovanje delovnih enot, ker delovne skupnosti ne morejo samoupravno delovati, če jim okvire delovanja preveč nadrobno predpisujejo zvezni organi.

Zato tudi pri oblikovanju zakona o dohodku ne bi smeli težiti k takemu predpisovanju, ki bi oviralo samoupravljanje kjerkoli, tudi v odločanju osebnih dohodkov, ker je to — od kod in kako plačujejo osebne dohodke — stvar vsake delovne organizacije same, pri čemer je bistveno samo to, da podjetje uspešno in dobro posluje, ne pa — od kod mu izvirajo sredstva. Samo definiranje delovne enote ne pomeni mnogo, ker je treba predvsem afirmirati dohodek in vrednotenje po delu in vse kar v samoupravljanju integrira interese delovnih ljudi. Iz vsega tega pa je menda dovolj jasno tudi to, da si bodo naši neposredni proizvajalci morali še bolj prizadevati za popolno uveljavitev samoupravnih pristojnosti vsakega proizvajalca, predvsem v delovnih enotah.

Zaščita pred požarom

Delovno mesto ali pogon sta lahko še tako zavarovana, vendar se večkrat dogodi, da nam iznenadni požar ali eksplozija odkrijeta pomanjkljivosti v zavarovanju.

Vzrok je lahko nezadostno opozarjanje in poučevanje delavcev, nepopolna kontrola naprav in požarno varnostnih ukrepov in pogonsko slepilo človeka. Neodvisno od raznih predpisov o varnosti na delovnem mestu je vsak delavec dolžan, da ima čim bolj urejeno in čisto svoje delovno mesto. Večkrat se primeri, da posamezni delavci ne vedo, kje so ročni aparati za gašenje, niti jih ne znajo uporabljati. Ko pa pride do požara, pa šele berejo navodila za uporabo. Lahko se vprašamo, če mojstri predelavci poučijo svoje sodelavce, kako rukujejo z ročnimi gasilskimi aparati. Dogaja se tudi, da mojstri in predelavci sami ne vedo, kako delujejo in se uporabljajo ročni aparati za gašenje.

Zavedajmo se, da je vsak ogenj v svojem začetku majhen in da ga je lahko pogasiti ali vsaj lokalizirati z razmeroma malimi sredstvi.

Predpogoj za to je hitra intervencija, kar zahteva dobro poznavanje aparatov za gašenje.

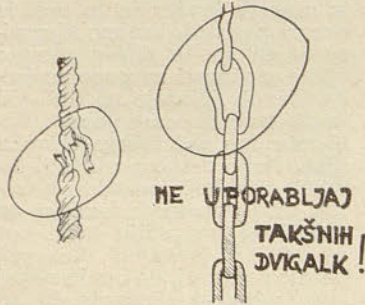
So nesreče, kjer se požar naglo razširi. Pri takih požarih je potrebno paziti, da so zehodi in prehodi prosti, da je vedno možnost za hitro evakuiranje ljudi in tudi gorljivega materiala. Ti izhodi in prehodi morajo biti dobro znani vsakemu delavcu, ki tam dela.

Ker danes že razpolagamo s številnimi in učinkovitimi zaščitnimi sredstvi za oči (ščitniki, očala, maske itd.), ne bi smelo biti več toliko poškodb na očeh, pa vendar...

Poglejmo različne materialne, fiziološke in psihološke faktore, zaradi katerih delavci še vedno zanemarjajo zaščito oči.

VARNOSTNEGA SREDSTVA NE UPORABLJAJO REDNO

Poglejmo najprej primer elektrovarilca, ki ne postavlja za-

ščitnih zaslonov pred svojim delovnim mestom, čeprav je to nevarnost za poškodbo oči njegovih tovarišev. Na prvi pogled bi bilo to zlonamerno. Toda ni tako. Ni postavil zaslona, ker ne bo dolgo delal na tem mestu ali pa je delovno mesto tako postavljeno, da je težko urediti zaslon, ali pa bi bilo potrebno zaslon prinesiti, pa tudi zato, kar je žal najpogostejši primer, ker delavec enostavno ni pomislil na to, da je njegovo delo nevarno za okolico.

Delavec se koncentrira na svoje delo, ker mora točno oblikovati predmet oziroma ga mora solidno spojiti (pri čemer ima največkrat precejšnje težave), pri tem pa pozabi na zaslon, ki je običajno v neposredni bližini. Varilec, ki ne uporablja zaščitnih očal, dobro ve, da je to velik riziko. Misli si,

saj bom samo enkrat ali dvakrat udaril (varil), in zato pač ni vredno vzeti očal iz žepa. To delo traja res samo nekaj sekund, vendar se to ponavlja več ko stokrat brez očal. Pri brusilcu, ki brusi brez očal, obstajata običajno dva različna primera:

1. Delavec gre samo popraviti svoje orodje na najbližji stroj. V 98 % primerov ne uporablja zaščitnih očal — predvsem zato, ker bolje vidi brez njih, še posebno, če niso očiščena.

2. Delavec običajno uporablja očala, vendar jih mora večkrat čistiti, ker se med delom zameglijo in zamažejo. Tega ni lahko narediti z zamazanimi rokami. Po določenem času postane to utrudljivo in dolgočasno. Tako si delavec v takih primerih pomakne očala na čelo in običajno se v tem trenutku pripeti nezgoda.

Enako se dogaja pri raznih opraviilih in popraviilih naprav, ki pretakajo lužine, kisline, paro, in pri opraviilih z raztaljeno kovino in s talilom.

Delavec ne mara nositi očal iz različnih razlogov:

1. iz principa se ne želi zavarovati,
2. po naravi ne trpi niti najmanjše motnje,
3. si ne vzame časa, da bi si redno očistil očala,
4. ni vzgojen v tem smislu,
5. njegovi predpostavljani mu ne dajo dobrega vzgleda in ne skrbje dovolj za to, da se delavec mora zavarovati, četudi proti svoji volji.

Imel si slabo nasajeno kladivo, pa te je udarilo.

Ne, on me je udaril, ker mu je kladivo odletelo v glavo!

NEKAJ ENOSTAVNIH

1. Očala z odpornim optično nevtralnimi steklom se laže privajajo kakor očala iz pleksi stekla.

2. Potrebno je periodično kontrolirati vid delavcev in ga v primeru potrebe popraviti. To je ne samo koristno, temveč tudi ugodno psihološko vpliva na odnos delavcev.

3. Delavce je potrebno stalno prepričevati z vsemi razpoložljivimi sredstvi, dokler se končno sami ne prepričajo, da zaščitna sredstva niso le ovira, temveč nujna potreba. S prepričevanjem ne smemo prej prenehati, dokler nismo dosegli zaželenega smotra.

4. Mojster-predelavec lahko najbolje vpliva na svoje delavce. Njegov vpliv pa je odvisen od njegovega odnosa in njegovih lastnosti kot predstojnika.

(Encore trop d'accidents aux yeux — Travail et maîtrise, Paris)

Barva - sredstvo za preprečevanje nezgod

Barva je enostavno, poceni in mnogostransko sredstvo za preprečevanje nezgod, za omoč organizaciji in za posameznika in fiziološko vplivanje na delavca.

Razumna uporaba barv npr. olajša delavcu hitro opaziti in spoznati nevarna mesta in varnostne naprave. Barva kot stalno opozorilo vzbuja pozornost delavca, da je buden in pripravljen na izredne primere.

Uporaba barve kot dejavnika reda je prav tako važna. Normirane označbe cevi in vodov npr. prihranijo mnogo časa, jeze in izgub pri vzdrževanju in razširitvi omrežja cevi. Barvne označbe pomagajo pri prodorih in zlomih hitro najdbi zapor-nih ventilov.

Stikalne naprave za električni tok so preglednejše in nevarnost je manjša pri uporabi barvnih označb.

V skladiščih pride redkeje do pomot, izgub in izmečka, če so konci materiala označeni z barvo.

Pri orodju lahko z barvo označimo njegovo pripadnost določenemu posamezniku ali neki delovni skupini.

V vsakem obratu se dogaja, da odlagajo predmete tja, kamor ne sodijo in kjer motijo delo. Črte na tleh, ki ločijo prometne površine od takih, ki so predvidene za odlaganje, vnesejo jasnost in red v ta problem. Red pa ustvarja varne pogoje dela.

Uporaba barv pa ne vodi do reda in preglednosti le v obratih, pač pa tudi v upravnih oddelkih. Tu postanejo barve potrebna pomoč pri moderni organizaciji dela.

V vsakem obratu je veliko možnosti za koristno uporabo barv, žal pa le redki to izkoristijo. Do marsikateri nezgode ne bi prišlo, če bi obrati nekoliko več uporabljali opozorilne barve.

Po navadi nezgode nimajo le enega vzroka; skoraj vedno sodeluje več vzrokov oziroma napadnih dejanj. Glavni vzrok so slaba ali bolna čutila, prenizka inteligenčna stopnja delavca, počasno dožemanje čutnih pobud in prezrtje duševne sile. Na nekatere od teh vzrokov lahko vplivamo z barvo.

Človek, ki slabo vidi ali sliši, ne opazi nevarnosti ali opravlja gibe nenatančno — ker jih slabše kontrolira z očmi in ušesi, pa je zaradi tega bolj izpostavljen nezgodam. Za take ljudi je potrebno določiti te ukrepe:

- določiti, kakšen vid je potreben za določeno delo;
- primerna razporeditev delavcev s pomanjkljivim vidom, če se ne dajo te pomanjkljivosti odstraniti z umetnimi sredstvi;
- primerna razporeditev delavcev s pomanjkljivim sluhom;
- kontrola vida in sluha v rednih presledkih, ker se morda menjata;
- uporaba barv za označevanje nevarnih mest in varnostnih naprav, ki jih bodo bolje in hitreje opazili tudi delavci s slabšim vidom.

Vsako delo zahteva za pravilno izvršitev določeno mero bistrosti; kdor ne razpolaga s tem minimumom razuma, enostavno ne bo mogel doumeti nevarnosti določenih razmer. Ko dosežemo ta minimum, potem se skupina inteligentnih delavcev po pogostnosti nezgod prav nič ne razlikuje od skupine manj inteligentnih ljudi. Iz tega izhaja, da je primerno, da nevarno mesto označimo s psihološko in fiziološko delujočimi opozorilnimi barvami.

Prezrte duševne sile, ki vedno delujejo, so važni dejavniki, ker zelo omejejo pazljivost. Velik del namenskih dejanj pride podzvestno pod vpliv nagonov, občutkov in razpoloženj. To so npr. potreba, da nekaj pomenimo, izogibanje bolečine, potreba po miru in lagodnosti, strah, veselje, jeza, malodušnost in še mnogo drugega. Ti nagoni in občutki si v vsakem človeku od časa do časa nasprotujejo in močni notranji razdori vodijo na zunaj do nervoznosti, napetosti, nezadovoljstva in nemira. Taka stanja tvorijo stalno delujoče centre motenj pri dejanjih človeka.

Ob vsem tem ne smemo pozabiti tudi na to, da prihaja pri vsakem opravljanju dela na ročicah in kolesih nekega stroja, na krmilu, pri zaustavljanju in poganjanju naprav itd. vedno nehoti do manjših ali večjih gibnih dražljajev, ki lahko sa-

mohotno sprostijo nehotene gibe. Delavec vidi npr., kako se obdelovani kos, vložen v stiskalnico, premakne in bliskoma, ne da bi premislil, seže po njem, da bi ga poravnal, potem ko je že pritisnil na ročico. Taki gibni dražljaji, ki so posledica kratkega stika našega živčevja, se pojavljajo pri večini del, so pa navadno prekinjeni, zavrti in obvladani.

Pozornost, ki nenehno porablja duševno energijo, je vedno ovirana, če je človek pod vplivom nekega močnejšega duševnega navzkrižja. Vsako močnejši nagoni konflikt, vsako prevladujoče občutje porabi toliko energije, da je pozornost oškodovana.

Pri težkih telesnih delih in takih, ki terjajo duševni napor, je potrebna večja pozornost kot pri mehaniziranih delovnih fazah. Večkrat pri teh poslednjih sploh ni potrebna, npr. pri delu na traku. Seveda pa ta razbremenitev pozornosti pri mehaniziranih postopkih lahko pripelje do »sanjarjenja tja v en dan«, do neke vrste odsotnosti in prezreimo tudi male nevarnosti. Da se izognemo temu, moramo uporabljati »budilne dražljaje«.

Z uporabo signalnih in varnostnih barv, ki zbudijo te dražljaje, je mogoče povečati pozornost v določenih trenutkih.

Človeško oko ne dojemata vseh barv enako, še bolj važna za signalno in opozorilno uporabo barv pa je, da je zorni kot, pod katerim je določena barva vidna, različen.

Pri uporabi barv enake nasičenosti je zorno polje za zeleno barvo najozje. Neposredno sledi rdeča barva in najbolj razširjeno, za okrog 16° širše od prejšnjega, je zorno polje za modro in rumeno barvo.

Iz tega sledi zaključki za varstvo pri delu:

rumena barva je najprej vidna v zornem polju in jo zato uporabljamo za označbo gibljivih nevarnosti — (elektro vozčki, vilicarji itd.). Nevarnosti, ki se premikajo in so rumene, opazi delavec že zgodaj, tako da lahko pravočasno ukrene potrebno, da bi se zavaroval.

V kombinaciji s črnimi črtami dobimo sestavo, ki je opazna pred vsem drugim.

(Nadaljevanje na 7. strani)

Spajanje vrvi na grabežu tirnega dvigala »demag«

Zakaj je danes vse drugače?

Na tretji redni seji izvršnega odbora tovarniškega odbora sindikata naše tovarne so udeleženci med drugim razpravljali tudi o apelu, ki poziva vse naše delovne ljudi, naj dajo svojo pomoč za žrtve imperialistične agresije na Bližnjem vzhodu in v Vietnamu. Apel so poslali oziroma naslovili na vse naše delovne ljudi naše domovine Zvezni odbor Zveze združenj borcev NOV, Centralni komite ZKJ, Zvezna konferenca socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije ter Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije.

Pridružili so se temu apelu kakor tudi sklepu koordinacijskega odbora za pomoč vietnamskemu in arabskemu ljudstvu, ki je ustanovljen pri občini Ptuj in ki je priporočal vsem delovnim organizacijam, da se naj angažirajo v tej humani akciji tako, da odstopijo svoj enodnevni zaslužek v korist žrtvam omenjene agresije.

Vsi člani izvršnega odbora so menili, da je potrebno našemu članstvu temeljito obrazložiti namen in pomen te humane akcije in jih prepričati, da bi odstopili svoj enodnevni zaslužek v sklad, namenjen žrtvam imperialistične agresije. Sindikalne podružnice so se takoj lotile naloge in sklicale masovne sestanke, na katerih so razpravljali o omenjenem apelu o odstopu enodnevnega zaslužka. Izhod te akcije po vseh sindikalnih podružnicah je danes že popolnoma znan, vendar pa se s tem dejstvom ne moremo povsem spoprijazniti predvsem zato, ker so ponekod prihajale na dan tudi take razprave, ki so namen te akcije obrnile popolnoma v napačno smer.

Tako so na primer povezovali s tem primerom posojilo, ki smo ga dajali za obnovo in izgradnjo Skopja in pri tem poudarjali, da so s tem denarjem kupovali tudi avtomobile in podobno, kar je seveda bilo nesmiselno, vendar pa je pri večini članov naletelo na negodovanje, ker je diskutant poudaril, da so nas takrat prevarali in podobno. Seveda so bili temu članu takoj povedali, da naj ne povezuje problema Skopja s problemom imperialistične agresije, ker to s tem nima prav nobene zveze, vsekakor pa je to toliko vplivalo na to, da na omenjenem sestanku v DE glinice niso sprejeli pripo-

ročila o odstopu enodnevnega zaslužka, niti niso pristali na štiriurni zaslužek, ampak so pristali na zbiranje prostovoljnih prispevkov. Kako je s prostovoljnimi prispevki za take akcije, že vsi dobro vemo, toda naj bo to sedaj tako ali drugače, želim pri vsem tem poudariti naslednje: ali smo res vsi že pozabili na tiste dni po drugi svetovni vojni, ko je bila naša domovina popolnoma porušena in ko so nam pomagale mnoge države s hrano in z drugačno pomočjo, ki smo jo dobivali dolga leta. Ne smemo pozabiti organizacij UNRRA ter CARE ter še vrste drugih, ki so nam pomagale v najtežjih dneh, prav tako ne smemo pozabiti mednarodne solidarnosti ob katastrofi v Skopju, čeprav to ni v neposredni zvezi s sedanjo imperialistično agresijo, toda vsekakor nam je pomagal skoraj ves svet.

Naši delovni ljudje, naši proizvajalci morajo vedeti, da to ni samo akcija v naši državi, kot to nekateri napačno prikazujejo in razlagajo, ampak je taka akcija v širokem mednarodnem merilu, saj je na primer bila v organizaciji združenja narodov sprejeta švedska resolucija, ki poziva vse države na svetu, da naj takoj priskočijo na pomoč arabskemu ljudstvu in tako vsaj delno ublažijo trpljenje tistim arabskim beguncem, ki so morali zapustiti vse svoje premoženje in oditi v neznano svojih težkih usodi nasproti.

Kot meni, tako se prav gotovo tudi mnogim drugim članom našega kolektiva vsiljuje misel: »zakaj je danes vse drugače, ali smo res pozabili tako hitro na leta po vojni in nam ni več prav nič mar za druge narode? Nam je res vseeno, če nekdo trpi v pomanjkanju in nimamo več toliko sočutja, da bi se odrekli vsaj minimalnemu delu svoje plače v korist tistim, ki so lačni in bolni, ne po svoji krivdi?«

Ni lepo od nas, da kaj radi sprejemamo pomoč od drugih, ko jo potrebujemo, in da nismo pripravljeni nuditi tudi drugim pomoči v enakih razmerah! Brez dvoma smo se vsi skupaj mnogo premalo angažirali, ko nas še vedno prehiteva-jo taki, ki jim ni mar za druge. Z akcijo torej nismo uspeli, in zato še vedno ostane vprašanje, zakaj smo taki in kako dolgo še bomo?

M. F.

NOVOST ZA FOTOGRAFE

Napravica, ki jo je izdelala znana fotografska firma Ilford, je pravzaprav izpopolnjena varianta naprav za fotokopiranje dokumentov. Sistem valjčkov, ki jih poganja majhen elektromotor, potegne osvetljen fotografski papir skozi dve kopeli, skozi aktivator in stabilizator, nato pa z njega otre mokroto in ga skoraj suhega potisne skozi izstopno rezo na prosto. Seveda potrebujemo za delo s to napravo poseben fotografski papir, ki pa ni nič dražji od dobrega klasičnega fotopapirja.

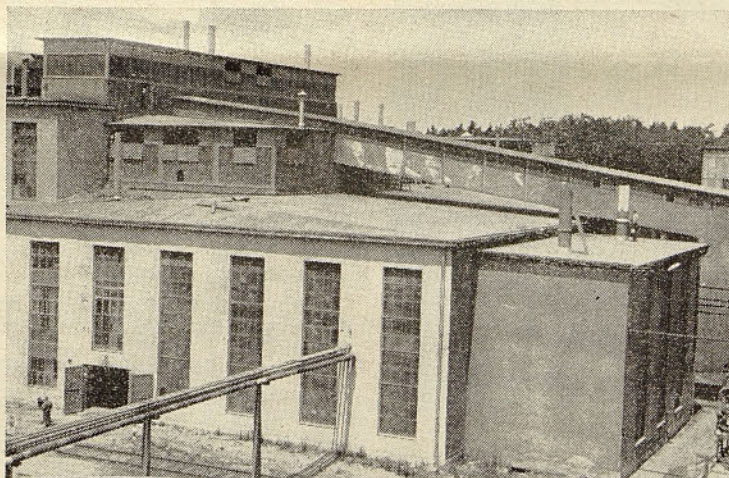
Na fotopapirju je poleg emulzije srebrovega bromida tudi

razvijalec (hidrokinon), ki pa začne delovati šele, ko papir prepoji aktivator. V stabilizatorju se kristali srebrovega bromida spremenijo v obstojen srebrov rodandid. Obstojnost posnetkov je normalna.

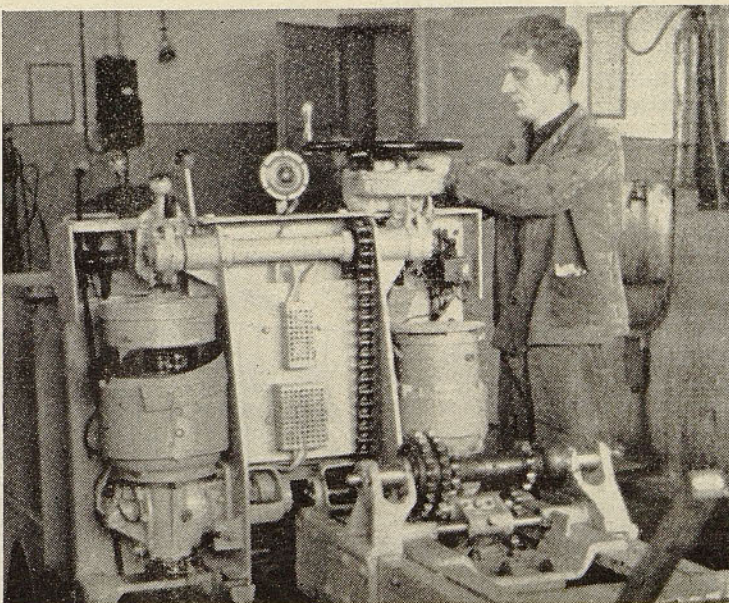
Dopisujte V ALUMINIJ

Naši železničarji

Sinter

Ivan Kostanjevec pri popravilu viličarja

Naša udeležba

Kot že nekaj let nazaj bom tudi tokrat poskusil prikazati delo »OE železniški promet transport« v prvem polletju letos.

Kljub temu, da imamo dve lokomotivi starega tipa (serije 153-012 in 23-102), smo delo opravljali še dokaj zadovoljivo. Na teh lokomotivah so potrebna večkrat ne samo manjša, marveč tudi večja popravila. Večino okvar odpravljamo sami ali s pomočjo naših strojnih delavnic. Če je okvara taka, da je sami ne moremo odpraviti ali pa ne smemo popraviti kotla, pošljamo lokomotive v Maribor. Zgodi se tudi, da pride zaradi okvar na lokomotivah do manjših zastojev pri našem delu. Ker se število prispelih vagonovskih pošilk iz leta v leto večja, in to velja tudi za notranji premik, bo sčasoma potrebno misliti na nakup boljše lokomotive.

S postaje Kidričevo v tovarno smo od 1. januarja do 30. junija letos pripeljali, zranžirali, dostavili in razložili 13.671 vagonov raznih surovin in materiala.

Kaj razumemo z zranžiranjem? Z enim vlakom prispe več vrst tovara, ki je pomešan v večjih skupinah v vlak. Torej moramo tovar izzranžirati in spraviti v skupine za dostavo. Prav tako prihaja boksit iz več rudnikov z enim vlakom. Ker skladiščimo boksit posebej po rudnikih, ga moramo tudi po rudnikih zranžirati, ker bi sicer prišlo prevečkrat do prekinitev dela na rudnih mlinih. Prav tako moramo zranžirati vagine, naložene z boksitom, ki jih ne moremo izprazniti na rudnih mlinih na dvignem mostu, ker imajo zakovane stranice. Take vagine razkladamo na priročnem skladišču boksita z bagrom in tirnim dvigalom demag. V presledkih, ko ni vagonov z boksitom, nakladamo boksit na priročnem skladišču na vagine internega prometa in ga vozimo na rudne mline.

Dispozicija za rudnike premoga je bila 4215 vagonov. Tudi tu moramo zranžirati vlak na skupine po rudnikih, ker moramo tudi upoštevati uvrščanje vagonov z ročnimi zavorami. Takih vagonov za prevoz premoga imamo 83 in jih pošiljamo v rudnike Zagorje, Trbovlje in Velenje. Za vsak odposlan vagon izpolnimo tudi tovorni list.

Notranji premik je štel 7914 vagonov. Ta obsega: odvoz pepela in ogorkov v gramoznico, prevoz boksita iz priročnega skladišča na rudne mline, prevoz petrol koksa iz priročnega skladišča v skladišče anodne mase, dostavo mazuta za glinico III., dostavo apnenca in povratnega boksita za glinico I. itd.

Naložili smo 776 vagonov glinice, aluminija, alu ostružkov, alu žlindre in drugega.

Seštevek

	Vagonov
Pripeljane surovine in material	13.671
Dispozicija vagonov za rudnike	4.215
Notranji premik	7.914
Naloženo	776

Skupaj 26.576

To bi bila pot vagonov v eno stran. Vsak naložen vagon ali pa po razložitvi moramo vrniti na določeno mesto in v tem primeru se število vagonov podvoji.

Tu si lahko pričaramo tudi sliko, koliko vagonov tovara je šlo skozi roke transportnih delavcev. Kot nam je že znano, porabi transport okoli 40 % delovnih ur še za razna druga dela, kot so: nakladanje in razkladanje pri avtomobilih, tovarniški prevoz raznega materiala in surovin in drugo. Kljub temu, da je naša tovarna avto-

(Nadaljevanje na 7. strani)

Kidričevo na 15 do 30°C

V soboto zvečer sem kot navadno poleg televizorja. Smejim se skupaj s Čkaljo, pomagam detektivom pri iskanju morilca. Še samo magnetoskopski posnetek nogometa in ura je pokazala, da smo že za korak v nedelji. Po vsem tem sem zaspal kot novorojenček, srečen, da zjutraj ne bom poslušal budilke.

Medtem se je začelo kot vsakokrat doslej. Sanjalo se mi je nekaj strašnega. Bil sem v peklu in vse okrog mene je udarjalo, zvonilo, razbijalo. Ves prestrašen sem se zbudil. Ura je kazala 6.30.

Nedeljsko jutro!

Ta pekel, o katerem se mi je sanjalo, je bila pravzaprav muzika, ki je prihajala iz sosednjega bloka.

Nekakšen veseljak je, ta moj sosed. Ljubi glasbo, ne more spati — pa se zabava.

Na poti proti bazenu, kjer sem se seveda hotel skopati, sem nekajkrat skoraj padel čez kakšno nogo ali telo; dvakrat me je udarila žoga; enega pa sem jaz udaril v trebuh. Po tej kavaljadi sem že bil v vodi.

»Joj, kaj me hočete zadušiti?« Obrnil sem se okrog sebe, da bi videl, kdo se je zadržal. Naenkrat pa se je oglasil celi zbor sopranov, altov, baritonov, basov, ki je vpil: »Kaj se ne morete kopati pri miru, ampak skačete po ljudeh.«

Poskusil sem pojasniti, da sem se samo obrnil, toda v gneči, ki je nastala zaradi mojega obračanja, me nobeden ni slišal.

Ko sem se izvlekel iz bazena, sem poiskal nekaj svojih centimetrov »prostora pod soncem«, se oblekel in z največjo dovoljeno hitrostjo (v naselju je namreč hitrost omejena) zapustil kopališče.

Na dopustu

Strašno »vesel« zaradi takšne budnice sem vstal, sedel k mizi in skoraj zaspal. Vendar me je sosedova glasba še enkrat predramila. Umil sem se in priklopil radio.

Veste, zjutraj zelo ljubim tiho, sentimentalno glasbo, toda skozi okno se je kar naprej slišalo: »Je, je, je.« Izključil sem radio in začel premišljevali. Mogoče pa jaz nimam prava. To je mogoče samo zelo dober človek. Verjetno si misli: »Zakaj bi še drugod porabljal tok, naj poslušajo moj radio.«

Ni sam kriv, če imajo eni radi opero, drugi romance, šansone ali narodno glasbo. Zdaj bodo pač poslušali »električarje«.

Bežim v kopališče, ker sem med tistimi, ki nimajo veselja do kolektivne glasbene vzgoje.

Končno, na bazenu sem osvobojen kolektivne glasbene vzgoje. Ves srečen se slačim in hočem nekje odložiti svoje stvari. Našel sem nekaj kvadratnih centimetrov prostora.

Mislil sem, končno, zdaj bom imel mir pred vsemi temi soprani, alti, baritoni.

Da, mislil sem! Toda ko sem po kosilu odšel na igrišče Aluminija (po službeni dolžnosti), sem se hitro pričel o nasprotnem.

V kričočem krescendu se je še enkrat zbor s kopališča takoj za mojimi ušesi oglasil: »Udari ga! Fuj! Uaaa sodnik!«

Z igrišča nisem smel pobegniti, ker pravijo, da s službene dolžnosti ne smeš pobegniti.

Ko je bilo tudi tega konec, je Kidričevo utojilo v temo; jaz pa sem bil srečen.

Ni več onega: »Je, je, je, je«; nič kopališča, tekme... Sedel sem poleg televizorja, se udobno zleknul...

Zvrrrr... Skočil sem kot poparjen. Ura je bila 6 in jaz sem moral v službo.

Še danes ne vem, če se mi je vse to sanjalo ali pa je vse resnično?

Bi mi, prosim, kdo to lahko pojasnil?

V. V.

Pohorje

• HUMOR • HUMOR •

NAPREDOVANJE

Ali ste pri vas odpravili mezdni odnos?

— Smo, prej smo delovno mesto ocenjevali z dinarji, sedaj pa s točkami...

In kako obračunavate točke?

— Smešno — v dinarjih vendar.

PRI MALICI

Topli obroki hrane so pa še kar v redu.

— Bi že bilo, samo premalo je, ker moram imeti doma še vsak dan kosilo.

ZAKAJ?

Kolega, na delovnem mestu se pa le moraš vsaj malo zavdati svoje odgovornosti.

— Zakaj pa, ko se je celo tisti ne, ki so plačani skoraj samo za odgovornost.

OBA NAIVNA

Ljubica, zamisli si, da sva se danes poročila. Kakšne želje bi imela?

— Ne velikih — najprej lepo moderno stanovanje z vsemi avtomatskimi gospodinjskimi

pripomočki, lep novejši avto, ter da me pelješ na teden vsaj dvakrat na zabavo, no in sčasoma tudi sinčka.

Oh, ljubica — tudi jaz imam take želje, samo, kaj če bi tvojo zadnjo željo izpolnila najprej.

V SOLI

Učiteljica učencu: — Janezek, zakaj pa nimaš sveže povitih zvezkov in knjig?

— Tovarišica, oprostite! Ata nima denarja, ker varčuje za avto...

NESPORAZUM

Pravijo, da v vašem podjetju kar dobro stojite.

— To pa ne bo držalo, da bi vsi stali, nekateri kar pošteno delamo!

NA SEJI

Ko predlaga predsednik glasovanje, so vsi dvignili roke, samo dva ne.

— Hvala, predlog je izglasovan, ker je večina dvignila roke.

Čez nekaj minut pride zopet do glasovanja, navzočih je prav toliko, pa dvigneta roke samo dva.

— Tovariši, ugotavljam, da nismo sklepni in bomo o tem predlogu glasovali na prihodnji seji.

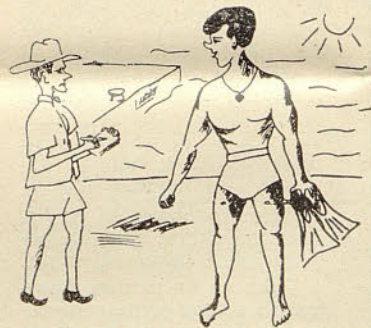
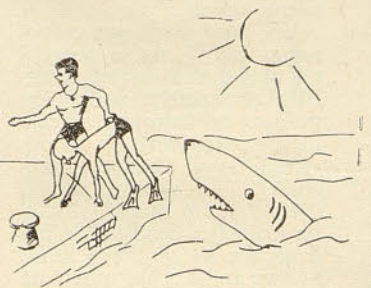
NA SODISCU

Koliko ste pa stari?

— Osemnajst let, gospod sodnik.

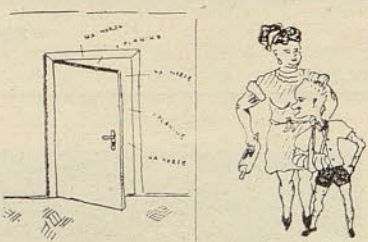
No, pri takih letih bi se pa tudi sami lahko malo branili.

— Nisem si upala, gospod sodnik, ker sem se bala, da bi si nazadnje res premislil.

— Intervenirali ste v pravem trenutku!

— Seveda, drugače bi ostal brez svojih plavuti.

— Prav, gremo na morje, pričnan sem!

Ob menjavi izmen pred tovarniškimi vrati

— Kakaj si tako otožen?

— Kaj ne bom, ko pa sem dobil tako veliko obleko, da je ne morem obleči!

— Kaj hočeš! Ze nisi narejen po JUSU!

Čez drn in strn do 11. mesta

Maratonsko prvenstvo II. lige — zahod se je končalo zelo uspešno za ekipo naše tovarne. Fantje v belo-rdečih dresih so uspeli vpisati na 11. mesto le-

ki ne vedo, kdo je Aluminij in čigav klub je to. Po izredno uspeli jesenski sezoni (osvojenih 18 točk in samo en poraz na domačem igrišču)

Aluminij — Sloboda 1:2 — Špehonja je bil višji od Avdičevića

tošnje lestvice II. lige svoje ime — Aluminij. Široka športna javnost je spoznala še en vreden kolektiv in zelo malo je ljudi,

je prišla sušna pomlad. Zaspali na jesenskih lovorikah so popustili skoraj vsi iz »belega« tabora. Prvih 5 kol beležijo po-

razno bilanco. Osvojili so samo eno točko in velika prednost pred klubi iz spodnjega dela lestvice je naenkrat skopnela. Prišli so kritični trenutki. Mnogi so izgubili pogum! Zdelo se je, da bo panika zgrabila tudi igralce! Ko je pomoč publike bila najbolj potrebna, je prihajalo vse manj gledalcev na igrišče.

Vse to so bili argumenti, ki so dajali za prav pesimistom in ljudem, ki jim Aluminij ni bil pri srcu. Takrat so govorili, da bo neslavni izlet hitro končan s porazno bilanco.

Prelomni trenutek je nastal na tekmi proti Bratstvu. Z zelo učinkovito, lepo, predvsem borbeno igro je Aluminij premagal »moštvo pomladi« iz Travnika s 5:1. Samozavest se je povrnila. Točka zunaj, dve doma in že se je situacija izboljšala, toda še vedno ne tako, da bi lahko mirno spali.

Tudi glavni konkurenti v borbi za reševanje drugoligaškega življenja so zmagovali. Res, nekatere od teh tekem so bile dvomljive. Govorilo se je celo o lažiranju, toda ostale so vpisane točke in še naprej je Aluminij bil »ne na nebu, ne na zemlji«.

Tako je prišlo do tega, da so zadnje štiri ali tri tekme odločale o usodi Aluminija. Čeprav brez nekaterih ključnih igralcev, z nekaj rekonvalescenti v moštvo, so »beli« uspeli. Premagali so Famos z 2:0 in direktnega tekme Segesto z 1:0, s čimer so si zagotovili drugoligaški status.

V prvenstvu je za Aluminij nastopilo 16 igralcev, in sicer: Soštarič, Bračič, Grbavac, Tolič, Mesarič, Satler, Knežević, Muršec, Kaniški, Vodušek, Slavković, Milosavljevič, Krnjič, Sovrovič, Špehonja in Teodorovič.

V 17 tekmah so dosegli te rezultate:

Rudar — Aluminij	2:0
Aluminij — Trešnjevka	0:1
Slavonija — Aluminij	1:1
Aluminij — Sloboda	1:2
Leotar — Aluminij	2:1
Aluminij — Bratstvo	5:1
Varteks — Aluminij	1:1
Aluminij — Borovo	1:0
Borac — Aluminij	3:1
Aluminij — Lokomotiva	1:2
Šibenik — Aluminij	0:0
Aluminij — Istra	3:0
BSK — Aluminij	3:0
Aluminij — Famos	2:0
Maribor — Aluminij	4:1
Aluminij — Segesta	1:0
Bosna — Aluminij	0:0

Najboljši strelec v prvenstvu je bil Špehonja, ki je dosegel 14 golov. Sledijo: Krnjič 6, Sovrovič in Tolič 5, Kaniški 3, Knežević 2 ter Milosavljevič, Marković, Muršec in Petković (Borovo avtogol) po enega.

Na koncu prvenstva je bila lestvica taka:

1. Maribor	34	23	10	1	68:17	56
2. Sloboda	34	19	6	9	53:28	44
3. Osijek	34	18	8	8	60:35	44
4. Lokomotiva	34	16	8	10	56:47	40
5. Šibenik	34	13	10	11	43:43	36
6. Bratstvo	34	13	9	12	45:53	35
7. Borovo	34	9	15	10	52:38	33
8. Trešnjevka	34	11	9	13	45:39	33
9. Leotar	34	11	12	11	42:45	33
10. Rudar	34	11	11	12	34:40	33
11. Aluminij	34	12	8	14	39:45	32
12. Famos	34	11	9	14	49:56	31
13. BSK	34	12	7	15	45:57	31
14. Varteks	34	9	12	13	35:34	30
15. Borac	34	12	6	16	44:59	30
16. Segesta	34	12	6	16	55:73	30
17. Bosna	34	5	12	17	34:52	22
18. Istra	34	5	8	21	38:75	18

PRENOSI - PRENOSI - PRENOSI - PRENOSI - PRENOSI - PRENOSI - PRENOSI

Naša udeležba

(Nadaljevanje s 5. strani)

matizirana, mislim, da ne bomo nič v zmoti, če rečemo, da ima pri nas v tovarni transportni delavec najtežje fizično delo.

To bi naj bila kratka razlaga in prikaz našega dela in udeležbe v proizvodnji. Kot je uvodoma povedano, smo se tudi mi srečevali s svojimi problemi, upam pa, da smo opravljali usluge še kar redno. Tudi v prihodnje se bomo trudili, kolikor bo v naših močeh, ker se zavedamo, da moramo vsi člani našega kolektiva enako prispevati za izpolnitev naših planov in da si s tem gradimo boljše bodočnost.

(vec)

Barva — sredstvo za preprečevanje nezgod

(Nadaljevanje s 4. strani)

Rumena, oranžna in rdeča so tople in najbolj dražljive barve. Pri preobčutljivih ljudeh lahko fiziološko delujejo na pospešeno utripanje srca in širjenje zenic.

Rdeča barva je glede na njene fiziološke in psihološke lastnosti primerna za uporabo pri neposrednih delovnih pogojih. Živo rdeča je od vseh barv najbolj dražljiva, deluje zelo močno. Slaba stran rdeče barve je, da v mraku deluje črno.

Rdeča barva je primerna za označevanje nevarnosti v neposredni bližini, na delih strojev in podobno.

Oranžna barva nastane iz rumene in rdeče. Rumeni del v tej barvi pojača nemir, ki ga daje rdeča. Prednost rumenega, da je dobro viden, in pa dražeči, močni vpliv rdečega dela se v tej barvi združujeta. Z njo označujemo splošno nevarna mesta, stikalne elemente, pri katerih je potrebna pazljivost in podobno.

Medtem, ko služita rumeno in rdeče za označevanje nevarnosti, uporabljamo zeleno povsod tam, kjer hočemo pokazati, da »ni nevarnosti«. Če gledamo izolirano zeleno barvo, se oko umiri in ne vzbuja aktivnosti kot pri rumeni ali hrepenenju kot pri modri. Absolutno zelena je

najmirnejša od vseh barv, vsa nasprotja so odpadla in napravila prostor prijateljski ravnodušnosti.

Z zelenim križem označujemo omarice prve pomoči, še bolje pa je, če omarico obarvamo nevtralno zeleno in križ pustimo bel. Modra je element miru in služi za splošna navodila, organizacijske prijeme in za obvestila (razglasne deske in podobno).

Seveda pa barva ni vsezveljavno sredstvo, ker so nekateri ljudje barvno slepi — ne ločijo barv. Približno 8 % moških, toda le 0,4 % žensk nima normalnega vida za barve. Popolna slepota za barve je redka, po navadi ljudje ne ločijo le nekaterih barv med seboj; tako imamo slepe za rdeče-zeleno, rumeno-modro, slabovidne za barve v splošnem in popolnoma slepe za barve. Te hibe so lahko prirojene ali pa posledica obolenj.

Da bi tudi ljudje, ki so barvno slepi, lahko ločili opozorilne opleske, jih opremimo še z znaki:

rumene opleske s črnimi črtami, oranžne s črnimi pikami, ostale z belimi črtami na barvastem polju ali pa narobe.

-el

Obiskal sem Dachau

(Nadaljevanje s 1. strani)

nem načrtu za počasno umiranje na smrt obsojenih številk.

Med ogledom taborišča se mi je v poznem popoldnevu ustavil pogled na jasnem večernem obzorju in spomnil sem se daleč nazaj v preteklost strašnih apelov v mrzlih januarskih jutranjih urah. Zjutraj ob 5. uri so nas nagnali na blokovsko dvorišče, kjer je škripal sneg pod nogami. Tam smo po štirje interniranci stopili s hrbiti skupaj in se drgnili drug ob drugega, da bi se vsaj malo ogreli, dokler ni zadonelo povelje mirno.

Vse se je pomirilo, slišal se je glas starešine bloka Džorža, ki se je posebno izkazal pri mučenju in nečloveškem ravnanju z interniranci, čeravno je bil sam interniranec (privilegiran). Tu so nas preštevali in klicali po številkah. Bili smo

številke, ne pa ljudje z imeni in priimki.

Vsak je moral paziti in poslušati, da se je pri svoji številki takoj odzval s tu.

Vsako jutro sem opazoval lesketajoče se zvezde nad dachauskim taboriščem in dozdevalo se mi je, da so tudi one prezeble in zapuščene. Zagledal sem se v zvezdo jutranjico, kar me je spominjalo na domačo vas, mladost in svobodo.

Te spomine sem večkrat v taborišču na tihem in skrivaj zadušil s solzami v očeh. To me je vedno predramilo iz sna, stisnil sem od mraza sklepetajoče zobe in se zavedal, da moram živeti, ne pa obupati, kar nam je svetoval starejši interniranec Žebot iz Maribora — nekdanji uslužbenec v uradništvu Slovenskega gospodarja (umrl v Dachau leta 1945, meseca januarja).

Pri klicanju števil na apelu se marsikdo ni odzval zaradi tega, ker ni mogel s pričen zaradi bolezni in izčrpanosti, ali pa je bil v baraki na pričinah že mrtve.

Tudi med nami je umrl neki Italijan, ki smo ga zavili v odejo in ga tako utajili za en dan in eno noč, češ da je malo bolan. Tako smo en dan prejeli zanj hrano in si jo razdelili nek Rus, Razdevšek in jaz. Šele naslednji dan, po temeljitem pregledu pričen v barakah, so odstranili več mrtvih in bolnih internirancev. Njihova zadnja pot je bila v krematorij.

Iskal sem tudi zdravniško pomoč v revirju (ambulanta) v bloku 24, za kar bi mi kmalu postalo žal, ker mi, kot novinci v kazenskih blokkih, nismo poznali predpisov taboriščnega poveljstva.

V revirju so delali tudi zdravniki interniranci, seveda pod kontrolo SS. Ti zdravniki so nas skrivali tudi pomagali internirancem in s tem tvegali svoje življenje. Rešil me je neki zdravnik Slovenec; dal mi je zdravilo proti boleznim desnega ušesa in mi svetoval, da naj ne pridem več v revir, če hočem še živeti. To sem tudi sam opazil, ko sem videl na hodniku mrtve in tudi še na pol živeče internirance v smrtnih krčih. Čakal jih je krematorij kot zadnja rešitev iz trpljenja.

Za to, kar sem doživel v kazenskem bloku 19 in na prisilnem delu v 13. brigadi »Dachau« na deloviščih prog v mestu Fulda in Lünenburg in pozneje na dveh strašnih umirajočih transportih, ne smemo obsojati obupanih internirancev, marveč podivjane esesovce in kapoje, ki so uredili med interniranci 3 skupine. Te tri skupine internirancev so delili tako: prva skupina: mirni, upajoči in trezno misleči interniranci. Druga skupina: interniranci z nezadržljivimi pogledi, vase pogreznjeni, brez perspektive in brez razuma, popolni obupanci. Tretja skupina v manjšini: to so bili interniranci — podivjani obupanci, ki se niso bali smrti ne puškega kopita, še manj pa uboja bližnjega sotrpina.

Ti obupanci so bili pripravljeni umoriti svojega bližnjega za kosček kruha ali žlico korenjave juhe, posebno pa na transportih, kjer so se pojavljali umori tudi zaradi povečanja prostora v prenapolnjenih vagonih. Samo grizljaj hrane ali pogled na takega obupanca je povzročil pretep in tudi uboj.

Za takšna dejanja ni nihče odgovarjal, še nasprotno! Taka dejanja so pri SS poveljstvu in straži izvala splošno odobravanje in smeh.

Jaz sem po naključju dobil civilne hlače, ker sem zebaste imel strgane. Na transportu sem zaradi pretnje smrti moral zamenjati civilne hlače za zebaste. Bil sem namreč sam Jugoslovčan med drugimi v tem vagonu. Pojavil se je tudi slučaj kanibalizma, kar je znano tudi preživelim internirancem Karlu Kosu iz Dobrne in Petru Razdevšku iz Limbuša pri Mariboru. Navajam jih kot priče zaradi morebitnega dvoma bralcev.

Na prisilnem delu v Lünenburgu smo dan za dnem doživljali bombne napade. V enem izmed teh bombnih napadov je bil ubit neki slovenski interniranec, nekdanji učitelj. In tega mrtvega interniranca so se lotili obupanci. Ko se spomnim na ta prizor, me spreleti mraz in skoraj ne morem verjeti.

(Nadaljevanje sledi)

Koristnejše branje in gledanje

(Nadaljevanje s 3. strani)

Najslabši bralci ne poskušajo videti vsako črko posebej, pač pa tudi še črkujejo z ustnicami. Brati je treba z razumom, ne z ustiti; možgani so mnogo hitrejši od ust. Stari pregovor »počasi pa gotovo« je pri branju napačen, ker hitri bralci več zvedo pri svojem branju.

Glavne naprave za branje so vaši možgani in oči; če jih pravilno uporabite, boste povečali svojo hitrost branja. Poskusite naslednje: glejte besede, ne črke, poskusite pri zastojih videti več besed, berite stavke in ne besede. Glejte zgornji del besede, ne spodnjo polovico in jo pregledajte z enim samim pogledom, ne da bi se povrnili, stremite da zagrabite njen smisel.

Preberite vrstico v časopisu z dvema zastoji, širino navadne knjige, pa v štirih ali petih zastojih. Ne migajte z ustnicami ali jezikom, nadzirajte vsak poskus črkovanja ali izgovarjave besede, pa če tudi je to le »v mislih izgovorjeno«. Če berete manj od tristo besed v minuti, potem prav gotovo nekako izgovarjate besede. Redko bremo manj od 350 besed v minuti »tiho«.

Glejte, da doumete hitreje pomen besed. Poskusite brati vsak dan po pet besed več v minuti v enem mesecu tako, da zagrabite pomen daljših in daljših stavkov. Pazite na pomen in ideje, ne mislite, da one same skačejo v glavo. Branje ob zvokih radia znitruje hitrost in razumljivost branja. Delajte tako, dokler hitro branje ne postane trajna navada ter poskusite doseči mejo čez tristo petdeset besed v minuti.

To, kar je do sedaj rečeno, velja za neke vrste nižjo stopnjo hitrega branja. V ZDA obstaja petinšestdeset šol imenovanih »Instituti za dinamično branje«, pri katerih inštruktorji sodijo, da če zna nekdo preleteti v eni minuti 12.000 besed navadnega lahkega besedila, bo po vsej verjetnosti tudi obvladal z razumevanjem tisoč besed težkega tehničnega teksta v eni minuti.

(Nadaljevanje sledi)

Tesnjenje razstavljenih strojnih elementov

(Nadaljevanje)

Ker sem že pri tesnjenju proti pari, naj omenim še dva načina tesnjenja, ki prideta izključno v poštev le pri pari. Prvi način, ki ga mnogo uporabljajo za tesnjenje cevnih vodov na lokomotivi, je iz brona ostruženi obroč, ki pa nima ravnih tesnilnih površin, temveč le-te v lečasti obliki. Naležna površina prirobnice je tudi v lečasti obliki, vendar je njen radij manjši od tesnilnega vložka. Tako pridejo v stik zelo majhne površine, ki pa zagotovo nasedejo, četudi niso deli povsem centrični in paralelni.

Drugi način tesnjenja je z jeklenimi ploščicami. Te so ostružene v enaki obliki kot tesnila iz tesnilnih plošč, le da za njih uporabljajo zelo mehko žarjeno jeklo. Precej dobro tesnitev omogoča za visoke tlake tako tesnilo, kjer je tesnilna površina tesnila postružena nazobčano v obliki žage. Tako pridejo v stik le manjše površine. Dob-

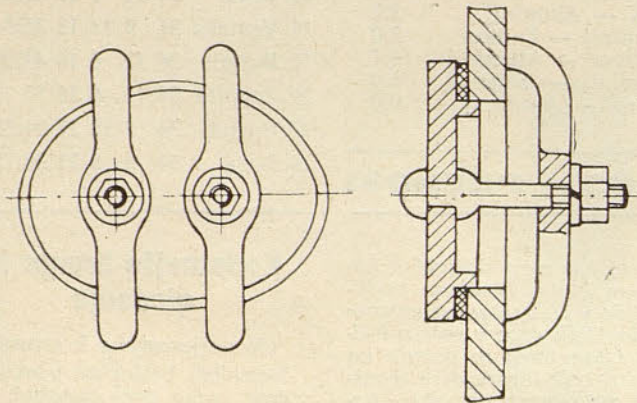
merno obdelane tesnilne površine, ki zaradi tega podražijo konstrukcijo in obdelavo.

Pri vseh ploščatih tesnilih oziroma ravnih tesnilnih površinah je važna čimbolj natančna površina, predvsem pa pri ponovnem vstavljanju tesnil. Preden tesnilo vstavimo na ustrezno mesto, ga vedno z obeh strani premažemo s posebno pasto. Ko še tehnika ni bila tako razvita kot danes, smo uporabljali za tak premaz grafitne luske, pomešane s cilindričnim oljem. Zdajšnje paste so izdelane na enaki osnovi, le za vezilno sredstvo grafitnega prahu uporabljajo druga veziva. Premazi pa ne koristijo za tesnilno sredstvo ali za izravnanje neočiščenih tesnilnih površin, temveč le proti zapeki, da lahko pri naslednji zamenjavi brez poškodb tesnilnih površin tesnilo z lahkoto odstranimo.

Pri strojih, kjer menimo, da ne bodo razstavljeni pred do-

Jelka Primožič pri tehtanju smole v laboratoriju anodne mase

ra stran takega tesnila je, da vzdrži visoke tlake in tudi visoke temperature. Slaba stran je, da ne prenaša spremembe tlakov in temperatur in tudi ponovno nategovanje ali na novo vstavljanje po navadi ni uspešno.

Pri parnih napravah pa moramo zraven raznih prirobnic, ventilov, mašilk itd. tesniti še razne vstopne odprtine. Te so po navadi napravljene na najbolj dostopnem mestu za vstop v kotel ali zbiralec pare. To je razlog, da so v večini primerov take tesnilne površine le grobo obdelane in oblikovane po obliki posode.

K taki površini se tudi slabo prilaga zapiralni pokrov. Na takih mestih odstopamo od pravila, da bi uporabili čim tanjši in čim ožje tesnilo. Da bi izenačili površine oziroma da bi pokrov prilagodili po vsej tesnilni površini posode, uporabljamo debelejša in tudi širša tesnila. Ta pa morajo biti tako mehka, da se po potrebi lahko stisnejo in prilagodijo. Za taka tesnila uporabljamo pri pari za tlake do 15 atm svinec, ki je v sredini votel ali ima dušo iz azbesta, za večje tlake pa azbestne ploščate ovalne obročke, impregnirane s kavčukom. Če ste dobro sledili razlagi, boste ugotovili, da se zadnji stavki ne ujemajo s prejšnjo teorijo. Da lahko uporabljamo taka tesnila, moramo doseči dva pogoja hkrati. Tlak mora delovati na tesnilo čelno in stransko, to je po zunanjem obodu, na notranji strani tesnila pa mora imeti pokrov poseben rob, ki ne dovoljuje iztiskanja tesnila. Priporočamo ogled razlage v tehničnem priročniku DUBBEL II. na strani 74-75, kjer celo navedejo debelino vijaka, s katerim natezujemo pokrov na prečko. Pri parnih kotlih novejšega tipa, ki danes dosežejo tlake tudi čez 100 atm in temperaturo 300°C pa tudi več, tudi taka tesnila ne pomagajo več, zato moramo tu uporabljati le metalno tesnilo in seveda temu pri-

trajalostjo ali morda le enkrat pred tem, in imajo težke obratovalne pogoje, namažemo, če je le potrebno, tesnilno površino s pasto, ki se zapeče in se zlepa ne da odstraniti. Za take potrebe je hermetika, ki je najbolj primerna ravno tam, kjer se direktno stikajo kovinske tesnilne površine.

(Dalje prihodnjič)

Pregled dela mladih avtomobilistov

V preteklem šolskem letu je AMD »Franc Galun« iz Kidričevega vključilo v svoj delovni program vzgojo pionirjev na vseh popolnih osnovnih šolah na svojem področju.

Najbolj je svoj program lahko uresničila na osnovni šoli Majšperk, ker je šola imela za tako sodelovanje zanimanje in je pri tem sodelovalo okrog 100 učencev zadnjih razredov.

Vsi so predelali teoretični in praktični pouk o prometni vzgoji. Praktično so pokazali svoje znanje na pionirskem avtomobilčku MOPI, ki ga je društvo prejelo prav v ta namen.

Med vsemi udeleženci krožka je bilo izbranih 11 najboljših, ki so se še enkrat pomerili med seboj v praktični vožnji.

Tekmovanje je bilo 2. julija v Majšperku v dveh delih. Prvi del je obsegal vožnjo na javni cesti, kjer je moral vsak tekmovalček upoštevati vsa prometna pravila. Drugi del je bil na igrišču, kjer je vsak pokazal svojo sposobnost v spretnostni vožnji.

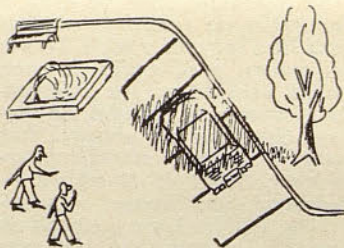
Društvo je tri najboljše nagradilo s knjižnimi nagradami, eno nagrado pa je prispevala tudi osnovna šola Majšperk. Vsem udeležencem tekmovanja bo društvo dalo knjigo »Cest-

no-prometni predpisi«. Z novim šolskim letom bo krožek pomlajen z novimi udeleženci, kajti učenci zadnjega razreda so se po končanem pouku razšli oziroma bodo obiskovali šole druge stopnje.

Krožek sta zelo prizadevno vodila Alojz Gajšek iz šole in Franc Turk iz društva. Uspeh, ki so ga dosegli udeleženci krožka, jima je najlepše priznanje.

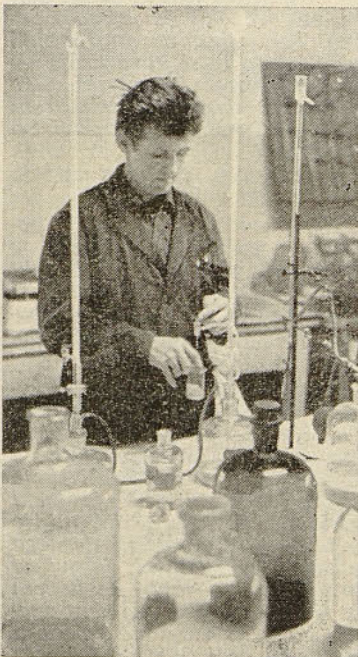
Č. K.

Red in nered

— Ali naši voznik ne vidijo parkirnih črt?

— Seveda, toda raje imajo avto v senci.

Stanko Jesenik, laborant v obratnem laboratoriju

Šport in rekreacija v letošnjem letu

V začetku prejšnjega meseca se je sestal izvršni odbor tovarniškega odbora sindikata TGA na tretji redni seji ter razpravljal o nekaterih problemih v zvezi s poslovanjem blagajne vzajemne pomoči, o športu in rekreaciji v letošnjem letu ter o trenutnem problemu v zvezi z izkoriščanjem namenske dotacije DS za pomoč bolnim in socialno šibkim članom kolektiva. Na dnevnem redu so imeli še tudi predvideno razpravo o pravilniku o osebnih dohodkih, vendar o tem niso razpravljali, ker ni bilo na seji predsednika komisije, ki bi moral o tem poročati, ter so zato sprejeli sklep, da bodo o tem vprašanju razpravljali na plenumu, o katerem bomo poročali v naslednji številki »Aluminij«.

Predsednik komisije za poslovanje blagajne vzajemne pomoči je poročal vsem prisotnim članom IO o nastalem položaju v poslovanju blagajne vzajemne pomoči, ki ga je ugotovila omenjena komisija. Ker so člani izvršnega odbora sprejeli sklep, da je treba na osnovi podanega poročila blagajne vzajemne pomoči pripraviti obširnejše gradivo za »Aluminij«, pri čemer je potrebno opisati tudi, kako in kdaj posluje BVP, danes ne bom poročal o poslovanju omenjene blagajne, ampak nekaj več o vprašanju športa in rekreacije v letošnjem letu.

Predsednik komisije za šport in rekreacijo je poročal o delu omenjene komisije ter poudaril, da je komisija do sedaj aktivno delala in tudi že pripravila načrt o rekreacijskih centrih, ki bi prišli v poštev v letošnjem letu in katerih člani kolektiva ne koristijo. Tako so za letos predvideni naslednji rekreacijski centri: Stubiške Toplice, Krapinske Toplice, Varaždinske Toplice, Moravske Toplice, toplice v Podčetrtku, nadalje Slatina Radenci, Rogaška Slatina, Trakošan, Velenje, Logarska dolina, Laško, Rimske Toplice itd. Tukaj je treba poudariti, da krijejo stroške prevoza z avtobusi do 180 km v obe smeri, medtem ko je treba za daljšo relacijo, ki bi jo hoteli koristiti člani kolektiva, plačati nastalo razliko. Poleg tega je komisija predvidela tudi mesta za piknike, in sicer bi naj to bili Borl, Gorca in Negovsko je-

zero ter morda tudi Bresterniško jezero pri Kamnici. Seveda je izvedba piknika odvisna od števila interesentov, ki bi se ga udeležili.

Če bi bil za to večji interes, bi lahko poklicali na pomoč strokovnjaka za piknik in za oddih ter rekreacijo iz Varaždina, ki je imel svoj čas tudi predavanje v Ptuj o tej temi in tudi praktično prikazal izvedbo piknika v Gorci v Halozah, kjer je navzočim prikazal, kako se da tudi ceneno prav lepo in prijetno preživeti prosti čas. Brez dvoma lahko torej trdimo, da si je omenjena komisija pri TOS res prizadevala, da bi na kar najboljši način in čim hitreje organizirala odhode naših proizvajalcev in njihovih ožjih sorcev v te rekreacijske centre.

Prav zaradi tega je predsednik te komisije predlagal tovarniškemu odboru, da naj postavko, ki je namenjena za šport in za fizikalno delo, združijo s sredstvi za rekreacijo. Izvršni odbor je zato sklenil, da se naj združijo sredstva za šport in rekreacijo, da se naj določi število voženj v rekreativne centre številčno po delovnih enotah, vodjem poti, ki so odgovorni za red in disciplino na teh potovanjih, pa so odobrili izplačilo dnevnic v višini, ki jo predvideva sklep 1. plenarne seje TOS.

Predsednik komisije za skrb za delovnega človeka je navzočim prikazal težave, ki bodo nastale pri izkoriščanju namenskega sklada za pomoč bolnim in socialno šibkim članom kolektiva. Člani IO so zato predlagali, da naj ostanejo vsa ta sredstva v centralnem skladu, uporabili pa jih bodo le izključno po pravilniku, ki ga bo izdelala komisija pri TOS po predlogih, ki jih bodo dale sindikalne podružnice. Ob koncu te seje so odobrili tovarišu Krajncu in tovarišici Krebsovi izplačilo za redni letni dopust in za K-15 v višini 500 N dinarjev, prav tako pa so še tudi izglasovali povišanje honorarja za blagajnika in knjigovodjo BVP, medtem ko bodo o prošnji za povišanje OD kapelniku godbe razpravljali na plenumu tovarniškega odbora sindikata.